

Oulun kaupunki

Tekninen keskus / asemakaavoitus

NYKÄSEN TILAN RAKENNUSHISTORIASELVITYS

1.12.2004

Arkkitehtitoimisto Jukka Laurila

Arkkitehtitoimisto Helena Hirviniemi

SISÄLTÖ

Osa I

JOHDANTO	4
Tehtävä	4
Sijainti ja raja	4
Tutkimusaineisto	4
Työryhmä	4
Yhteystiedot	4
TILAN JA LÄHIYMPÄRISTÖN HISTORIA	6
Paikallishistoria ja alueen suunnitteluhistoria	6
Tilan historia	11
Tilan rakentamisvaiheet	16
NYKYTILANNE	22
Rakennuskohtainen analyysi	22
Tila maisemassa ja lähiympäristö	52
Inventointi- ja suojelutilanne	56

Osa II

NYKÄSEN TILAN SÄILYNEISYYS JA ARVOTTAMINEN	61
Säilyneisyyskriteerit	61
Arvottamiskriteerit	61
Rakennuskohtainen säilyneisyys ja arvottaminen	62
Ympäristölliset arvot	63
Yhteenveto ja toimenpide-ehdotus	64
LÄHDELUETTELO	67

Osa I

JOHDANTO

Tehtävä

Oulun kaupungin teknisessä keskuksessa on tullut vireille Kirkkokankaan kaupunginosaa koskeva asemakaavan laatiminen Oulujoen rannassa, Nykäsen tilakeskuksen alueella ja sen läheisyydessä. Tämä rakennushistoriaselvitys on laadittu asemakaavoituksen toimeksiannosta. Selvityksen tarkoituksena on antaa tietoa tilakeskuksen rakennusvaiheista, ympäristökokonaisuudesta, rakennuskannasta ja kaupunkikuvallisesta merkityksestä tulevan asemakaavan laatimisen pohjaksi.

Sijainti ja raja

Nykäsen tilakeskus on osa Oulujokivarren ja Oulujoen kirkon ympäristön arvokasta aluekokonaisuutta. Selvitys on laadittu tilan pihapiiristä sekä peltojen halki metsänrajasta joki-rantaan vievän Nykäsentien lähialueesta.

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuslähteistä, arkistomateriaalista ja kenttätutkimuksen tuottamasta materiaalista. Tärkein tieto on saatu tilan omistajilta, Eila ja Teuvo Timoselta. Tilaan kohdistuneet lukuisat maa-alueiden pakkolunastukset ovat pitäneet isäntäväen arkistot järjestyksessä. He ovat antaneet tietoa tilan omistajien sukupuusta, rakentamisesta, maaomistuksen vaiheista sekä valokuvamateriaalia. Tekninen keskus on toimittanut ajan tasalla olevan pohjakarttamateriaalin, aluetta koskevan Oulujokivarren kunnan rakennussuunnitelman sekä ilmasta otettuja viistokuvia.

Työryhmä

Selvitystyön on tehnyt Arkkitehtitoimisto Jukka Laurila ja alikonsulttina on toiminut Arkkitehtitoimisto Helena Hirviniemi. Työn sisällöstä vastaavat Jukka Laurila ja Helena Hirviniemi, sisällön yhteen kokoamisesta Hannu Salmi ja mittaustyöstä Mia Salonen ja Juho Leskelä.

Yhteystiedot

Arkkitehtitoimisto Jukka Laurila
Pakkahuoneenkatu 12 A, 90100 Oulu
08–370696, fax. 08–370883
jukka.laurila@pp4.inet.fi

Arkkitehtitoimisto Helena Hirviniemi
Rautiontie 11, 90650 Oulu
08–5316477, fax. 08–5316074
helena.hirviniemi@saunalahti.fi

Kuva 1. Ote kantakartasta 1:3000 ja tutkimusalueen raja.

TILAN JA LÄHIYMPÄRISTÖN HISTORIA

Paikallishistoria ja alueen suunnitteluhistoria

Oulujokivarren asutuksen historia ulottuu esihistorialliselle ajalle. Lähellä Nykäsen tilaa sijainneen Oulujoen tiilitehtaan savikuopasta löydettiin vuonna 1936 norpan luusto ja hirvenluinen harppuunan kärki. Löytö on ajoitettu 4000 vuoden taakse, jolloin alue oli veden peitossa ja pyyntimiehiä liikkui alueella.^{1,2}

Oulujokivarressa oli keskiajalla lappilaista paimentolaisasutusta ja rinnakkaiselo jatkui vielä talonpoikaisasutuksen vakiintuessa. Oulujokivarren talonpoikaisasutuksen vakiintuminen ajoittuu 1500-luvulle. Tällöin uudisasukkaita tuli Oulujokea myöden ympäri Suomen, lähinnä karjalaisia, hämäläisiä ja satakuntalaisia. Asutuksen taustoista kertovat lähinnä monet alueen paikannimet. Oulujokilaakson asutusta hidasti alueen poliittinen epävakaus Ruotsin ja Novgorodin kamppaillessa alueen omistamisesta. 1500-luvun lopulla Oulunsuun asutus oli voimakasta ja otolliselle alueelle tuli runsaasti uusia talollisia, joiden sukujen mukaan useat talot ja paikat saivat nimensä, mainittakoon muun muassa Koski, Saarela, Kastelli ja Juurus. Peltoviljelyn lisäksi harjoitettiin kaskenpolttoa ja niityt muodostivat kotieläintenpidon perustan. Keskiajalta lähtien myös riistanpyynti ja kalastus ovat olleet merkittäviä elinkeinoja Oulujokivarressa.³

Hallinnollisesti Oulunsuu kuului 1500-luvulle tultaessa ensin lin hallintopitäjään, mutta liitettiin 1500-luvun lopulla Limingan hallintopitäjään. Oulujokisuun talonpojat olivat merkittävänä voimana Oulun linnan rakentamisessa ja sotilaiden varustamisessa Isovihan aikaan. Vuonna 1654 kirjattiin Oulunsuussa 52 taloa, muun muassa Sirula, joka 1600-luvun lopulla omistajan vaihdoksen seurauksena muutti nimensä Nykäseksi.⁴ Oulun kaupungin perustamisen keskeinen merkitys talonpoikaistaloille oli se, että kaupunki avasi kysynnän metsien puusta saataville tuotteille, puutavaralle ja tervalle, kun metsän aikaisempi merkitys oli rajoittunut kaskenpolttoon. Toisaalta kaupungin perustaminen ja alueen liittäminen Oulun pitäjään merkitsi tiukempaa hallinnollista kontrollia.⁵

1700-luvun lopulla tapahtunut voimakas uudisasutus Oulujokivarressa oli osa Ruotsissa ja Suomessa toimeenpantua kruununmaiden asuttamista, jota tuettiin muun muassa verovapauksin. Toisaalta uudisasukkaat olivat kruununtilallisia ja viranomaiset valvoivat elämää tarkasti. Talonpojille tuli myös oikeus myydä perintötila vapaasti. Asuttamista tehosti vielä vuoden 1757 isojaakoasetus. Isojaossa tiloja jaettiin ja Saarelan tilat saivat nimet Ala- ja Yli- Saarela ja toinen Kanninen sai nimen Nykänen. Uudisasutus tyrehtyi Oulujokivarressa 1800-luvulla, koska soveliaat metsät jaettiin isojaossa taloille, sitä vastoin muodostettiin uusia torppia ja mäkitupia.⁶

Hallinnollisesti kunta ja seurakunta erotettiin toisistaan vuonna 1865 annetun asetuksen nojalla. Yhteiskunnallisesti 1800-luvun loppu oli vilkasta aikaa kunnallisten toimintojen kehittämisessä myös Oulujokivarressa. Oulujoen pitäjän perustamiskokouksessa vuonna 1865 oli läsnä myös Jaako Kauppila, Nykäsen tilan silloinen isäntä.⁷ Oulun pitäjästä muodostettiin vuonna 1910 Oulun maalaiskunta ja edelleen Oulujoen kunta, Oulunsalo oli erotettu omaksi pitäjäksi jo vuonna 1882. Yhteistä molemmille pitäjille olivat isojaon perua olevat laajat ulkometsäalueet

¹ Matti Huurre & Jouko Vahtola, *Oulujokilaakson historia*, Osakeyhtiö liiton kirjapaino, Oulu, 1991, s. 64

² *Entinen Oulujoki, historiikka ja muistitietoa*, Oulujoki Osakeyhtiö, Kauppakirjapaino OY, Helsinki, 1954, s.24

³ Huurre & Vahtola, op.cit. 82-147.

⁴ Ibid. s. 149-192.

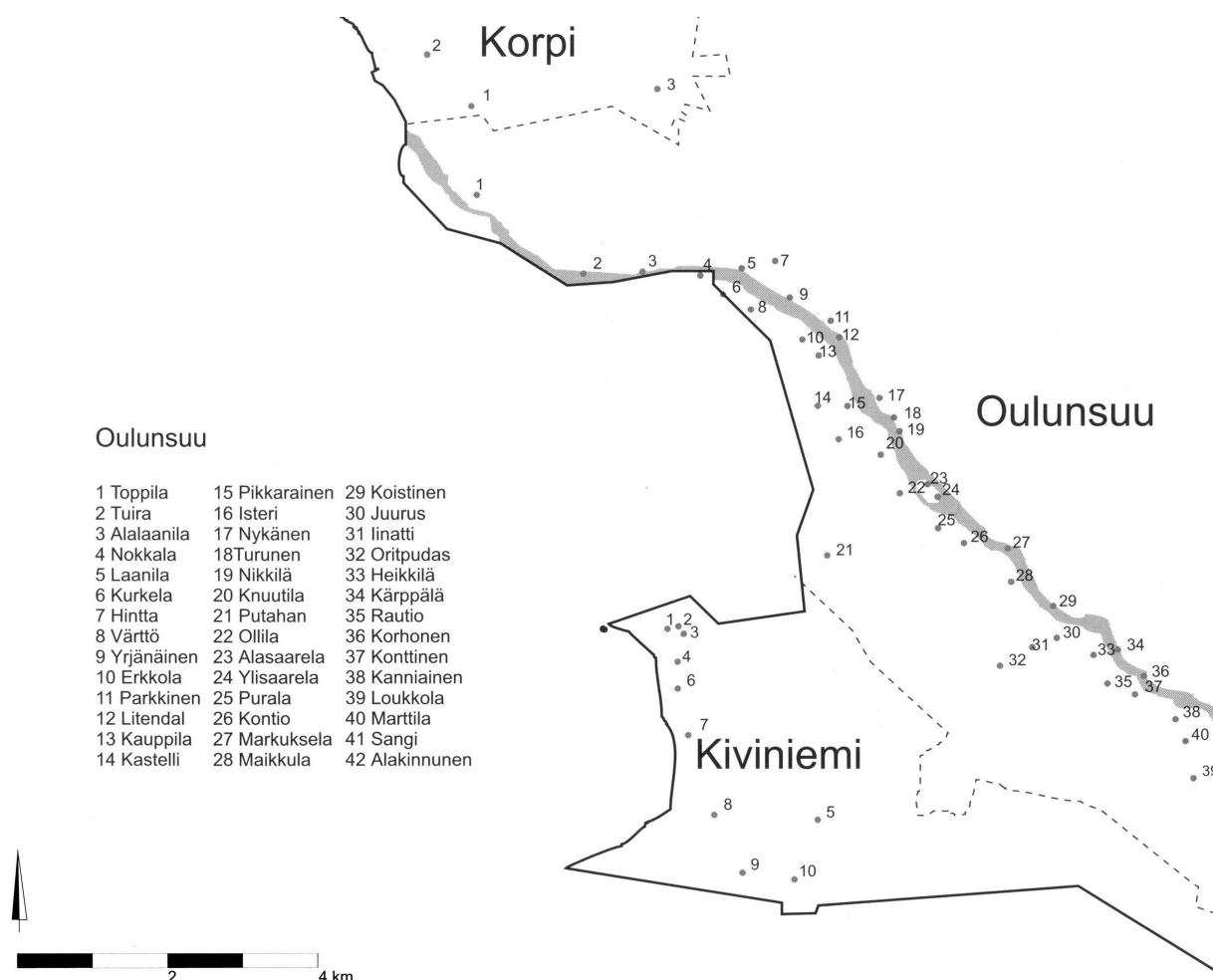
⁵ Ibid. s. 229-255.

⁶ Ibid. s. 324-335.

⁷ Antero Tervonen, *Oulujokisten sata vuotta*, Painotalo Suomenmaa, Oulu, 1999, s. 98-101

Muhoksella, Utajärvellä ja Ylikiimingissä.⁸ Nykäsen tila oli yksi 51 Oulunsuussa olleista kanta-tiloista, jolla oli myös ulkometsäpalstoja.

1800-luvun lopulla levisi Oulujokivarteenkin kaupunkilaisten huvila-asutus, joka sai alkunsa oululaisten perheiden tavasta vuokrata maalaistaloista kesäasunto. Suuria huviloita rakennettiin jokivarresta aluksi enimmäkseen vuokratonteille, jotka saattoivat vuokra-ajan loputtua palautua maanomistajille tai sitten ne myytiin tontteineen. Muutoinkin 1900-luvun alku oli voimakasta väestönkasvun aikaa.⁹

Kuva 2. Oulun maalaiskunnan kantatilat. Karttaote Antero Tervosen kirjasta *Oulujokisten sata vuotta*.

Oulujoki toimi aina 1900-luvun taitteeseen asti pääasiallisena tienä. Maanteistä olivat olemassa tieyhteys Oulu-Kuusamo -tieltä Turusen virkataloon (nykyinen Oulujoen pappila) ja yhteys Oulujokivarresta Sanginjokivarteen. Jokivarresta oli sen sijaan useita lauttapaikkoja, muun muassa Oulujoen kirkon kohdalla. Tästä muistona on joen eteläpuolella kadun nimi Kirkkotie.¹⁰

⁸ Ibid. s. 15-22.

⁹ Ibid. s. 48-49; *Suvelasta Onnelaan, huvilaelämää Oulussa*, Pohjois-Pohjanmaan museo, näyttelyesite, Oulu, 1993, s. 24-41.

¹⁰ Tervonen, ibid. s. 54-57.

Varhaista teollista toimintaa alueella edustivat vesimyllyt, joista Myllyojassa sijaitsevasta puomyllystä Myllyoja alueen nimenäkin on saanut alkunsa.¹¹ Talonpoikaisesta lisäänsion hankkimisesta sai alkunsa moni teollinen toiminta Oulussa, muun muassa tiilen- ja viinanpoltto.

Kuva 3. Oulujoen tiilitehdas, perustaja Väinö Kauppila, Jaako ja Aappo Kauppilan veli. Kuva Antero Tervosen kirjasta *Oulujokisten sata vuotta*.

Oulun kaupungin kasvaessa Oulujoen kunnasta liitettiin alueita Oulun kaupunkiin vuodesta 1892 alkaen, ensin Tuira (1,99 ha) ja lopuksi Oulujoen kunnan kantaosa (noin 205,4 ha) vuonna 1965. Paineet alueliitoksille koko 1900-lvun olivat suuret, mutta Oulujoen kunta vastusti liitoksia ja halusi säilyttää itsenäisyytensä ja turvata maatalouselinkeinon jatkumisen edellytykset. 1950-luvulle tultaessa asutus oli jo levinnyt Myllyojalle, Haapalehtoon ja Korvensuoralle.

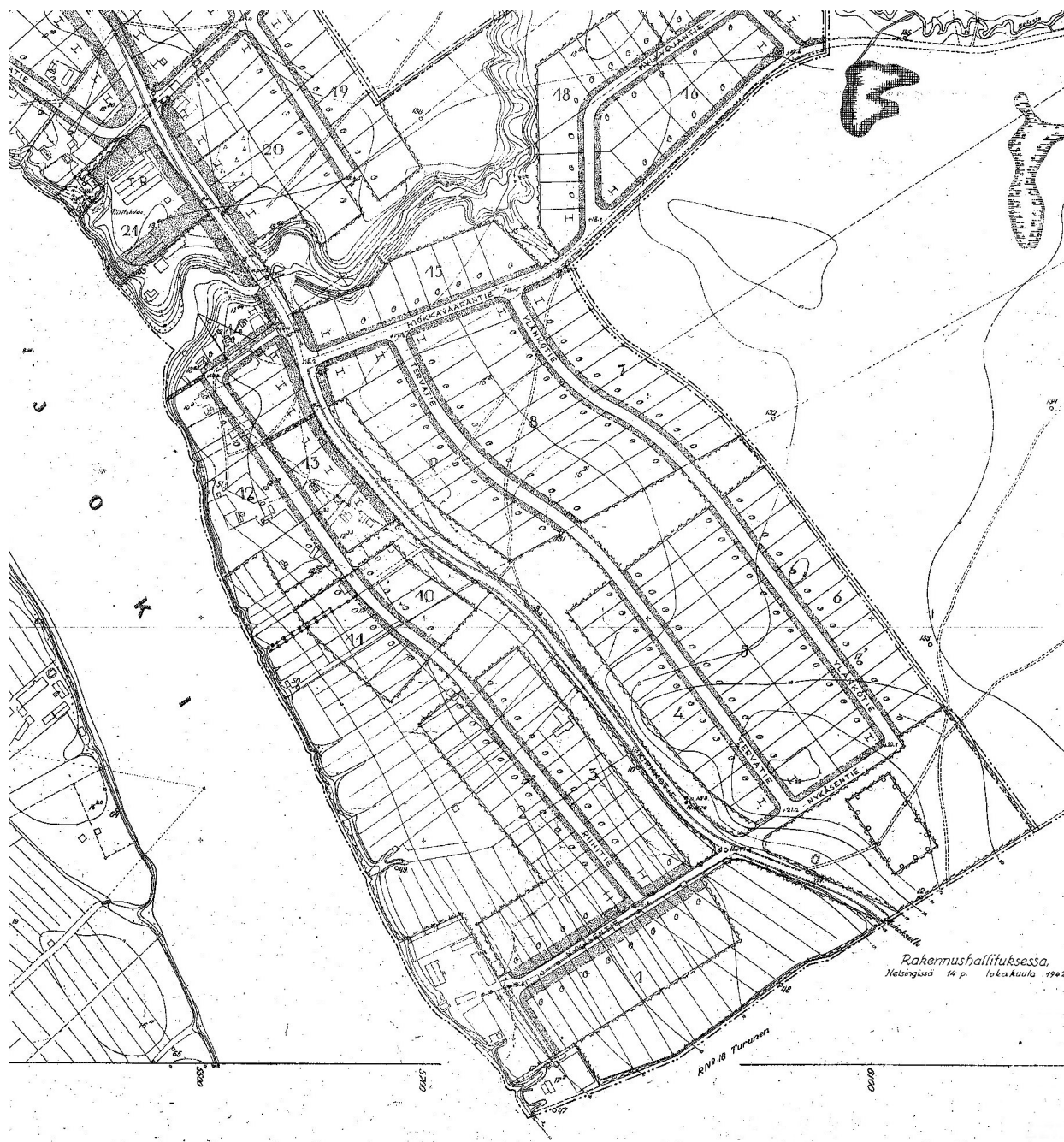
Oulujoen kuntaan ei koskaan muodostunut kirkonkylää, vaikka kirkon seutua niin kutsuttiinkin, kunnantalokin sijaitsi Oulun keskustassa. Kirkon vierellä sijaitsee vuonna 1949 rakennettu Oulujoen koulu. Oulujoen kunnan aikainen rakennussuunnitelma alueelle laadittiin vuosina 1938-39 ja vahvistettiin Oulun lääninhallituksessa vuonna 1947. Vuonna 1961 lähinnä kaavoitetut alueet aina vastaperustettua Hiukkavaaran kasarmialuetta myöden liitettiin Oulun kaupunkiin. Myös Nykäsen tilan alue liitettiin tuolloin Oulun kaupunkiin, raja vedettiin Nykäsen tilan eteläreunaan. Loput Oulujoen kunnan alueesta liitettiin Oulun kaupunkiin vuonna 1965.

Uusi asutus muutti voimakkaasti maisemaa ja agraaria ympäristöä ja edusti aikaisemmasta poikkeavaa rakennuskulttuuria.¹² Voimakkaasti Oulujoen maisemaa on muuttanut ja alueen elinkeinoihin on vaikuttanut Oulujoen valjastaminen ja sen seuraukset 1950-luvulta lähtien. Vuonna 1980 hyväksytyn Kirkkokankaan kaavoitusohjelman pohjalta alueelle laadittiin vuonna

¹¹ Ibid. s.91-93.

¹² Ibid. s. 225-237; *Nykäsenranta, asemakaavoitukseen liittyvä ympäristöselvitys*, Suunnittelukeskus Oy 16.12.2002, moniste, Oulun kaupunki, tekninen keskus, 2002, s. 2-3.

1980 uusi asemakaava ja vanha kumottiin, Nykäsen tilan kohtaa lukuun ottamatta.¹³ Uusi Nykäsenkankaan omakotialue rakennettiin 1980-90-luvulla Nykäsen tilalta vuonna 1979 lunastetulle männikkökankaalle.

Kuva 4. Ote Oulujoen kunnan rakennussuunnitelmasta vuodelta 1947 (mittaukset tehty 1938–39). Nykäsen tilakeskus näkyy kartan alareunassa.

¹³ Kaavaselostus, rakennuskaavan kumoaminen ja muutos, 10.12.1980, Oulun kaupunki.

Kuva 5. Aluesiirrot Oulujoen kunnasta Oulun kaupunkiin. Oulun kaupunki.

Tilan historia

Nykäsen tila ollut perinteinen talonpoikaistalo, jossa on harjoitettu viljan viljelyä ja karjanhoitoa, lisäksi metsänhoito on ollut oleellinen osa tilan toiminnassa. Tilaa on hallinnut nykyinen Kauppilan suku 1800-luvun lopulta saakka, kun Jaakko Kauppila hankki sen Pukin suvulta. Jaakko ("Jaako") Kauppila omisti myös Viskaalin tilan Muhoksella ja Kleemolan tilan Kiviniemessä. Jaako Kauppila myi Nykäsen tilan veljelleen Matti Abraham ("Aappo") Kauppilalle vuonna 1898. Aappo Kauppilan jälkeen tila periytyi suvussa pojalle, Mauno Kauppilalle kauppakirjalla 21.1.1924.¹⁴ Uusi isäntä oli tällöin vasta 23-vuotias. Tilan nykyisille omistajille Eila ja Teuvo Timoselle tila siirtyi vuonna 1994. Nykyinen isäntäpari asui tilan välittömässä läheisyydessä ja toimi aktiivisesti tilalla jo edellisen sukupolven aikana. Nykäsen (ent. Sirula) tilan omistussuhteet ovat tiedossa 1700-luvun lopulta lähtien:

- Matti Matinpoika Pukki (s. 1765), vaimo Eva os. Klemola
- Matti Pukki (s. 1826)
- Jaakko (Jaako) Kauppila (s. 1861)
 - nykyisen omistajasuvun ensimmäinen edustaja
 - hankki tilan omistukseensa ja myi veljelleen Matti Abraham (Aappo) Kauppilalle vuonna 1898 ja perusti kaupan Värttöön
 - omisti myös Viskaalin tilan Muhoksella ja Kleemolan ja Kiviniemen tilat Oulusta
- Matti Abraham (Aappo) Kauppila (s. 1872), vaimo Maria os. Isteri
- Mauno Johannes Kauppila (s. 1902), vaimo Rauha os. Kynsilehto
- Eila Timonen os. Kauppila (s. 1953) ja Teuvo Timonen (s. 1949)¹⁵

Kuva 6. Abraham Kauppila perheineen. Vas. Laina, Maria, Abraham ja Mauno Kauppila.

¹⁴ Kauppakirja, 21.1.1924, Timosen arkisto

¹⁵ Papintodistus, 22.9.1970, Oulujoen seurakunta, Timosen arkisto; haastattelu Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004.

Nykäsen tila (tilanumero 17), joka on Oulujoen kunnan kantatila numero 17 (rnro 23:48) on niin sanottu puolen manttaalin perintötila. Tilaa koskien isojako päättyi vuonna 1898. Isojaossa tilan kokonaispinta-ala oli ulkopalstoinen 537 ha. Tilan maat olivat pääosin yhtenä pitkänä palstana, lisäksi ulkometsäpalstat ja osuudet Limingan niityistä.

408 59		N. Latopelto, Oyjortanon kanssa	1 30 3/4	
		C. Mäkipelto	3 5 3/8	
		J. Mäpelto	4 28 3/8	
		Oyjortano	1 3 1/2	
		E. Myllypelto, Oyjortanon kanssa	2 9 1/2	
	97	F. Haka	4 2	194 21 3/4 kap
921		L. Heinänen, niitty	6 10	= 9.70 hea.

Kuva 7. Ote isojakokartan rajankäyntiselityksestä vuodelta 1884.

Maarekisteriotteessa vuodelta 1917 on tilan omistussuhteet ja oikeudet esitetty seuraavasti:

Limingan isoniittyjako vahvistettu 1800 21/8. Vahvistamaton isojako osittaisesti toimitettu 1787-1807. Osa yhteisiin teihin, karjankujiin, venevalkamoihin, somero- ja savipalstoihin, hautausmaahan, palstaan lohivatovärkkejä varten (lisähuomautus: myyty Oulun kaupungille), lossi- ja mestauspaikkoihin, harjoituskenttään sekä sotilastorppiin 1842 20/10 vahvistettu ulkometsäin rajoitus Oulun ja Muhoksen pitäjän välillä. Tilusvaihto Kruunun ja Oulun pitäjän välillä vahvistettu 1888 1/2, johonka kuuluu 8009,18 ha verollista ja 7205,33 ha joutomaata. 1898 1/2 vahvistetussa isojaon täydentämisessä on tiluslain määrä 249,93 ha. Osa Sanginjoen ja Muhoksen jakamattomiin ulkometsäpalstoihin, joissa löytyy 17912,300 ha verollista ja 15118,747 ha joutomaata. Pinta-alat pakkoluovutuksessa muuttuneet 1901 4/2 vahvistetussa ulkometsäjaossa saanut 357,90 joten tilusalat muuttuneet.¹⁶

Kirkollinen ja kunnallinen hallinto erotettiin vuonna 1865, näin Oulujoen pitäjä erotettiin myös Oulujoen seurakunnasta Nykäsen tilan isäntä Jaako Kauppila oli läsnä pitäjän perustamiskokouksessa ja toimi kunnan esimiehenä vuosina 1899-1918. Vuosina 1916-1918 pitäjän kunnallislautakunnan esimiehenä toimi maanviljelijä Herman Kauppila, yksi Kauppilan veljeksistä.¹⁷ Oulujoen seurakunnan ensimmäisessä kirkkovaltuustossa ensimmäisessä kirkkoneuvostossa Jaako Kauppila toimi myös vuodesta 1918 alkaen. Samoin Aappo Kauppila oli voimakkaasti mukana eri luottamustehtävissä, muun muassa Oulujoen kirkon rakennustoimikunnassa vuodesta 1905, jolloin uuden kirkon rakennuspaikka Turusen tilan mailla katsastettiin ja päätettiin uuden kirkon rakentamisesta.¹⁸ Metsien jako ja hyödyntäminen mahdollistivat vuosisadan alussa teollisen toiminnan käynnistämisen. Vuonna 1919 Väinö Kauppila, Jaako ja Aappo Kauppilan veli, perusti Myllyjoen suuhun mylly- ja sahaliikkeen sekä tiilitehtaan.¹⁹ Nykäsen tilan uusi päärakennus rakennettiin vuonna 1908 ja Oulujoen kirkko valmistui samoin vuonna 1908. Päärakennuksen piirustuksissa on samanlaisia kansallisromanttisia piirteitä kuin Oulun silloisen lääninarkkitehdin V.J. Sucksdorffin laatimassa Oulujoen kirkon ensimmäisessä suunnitelmassa.²⁰

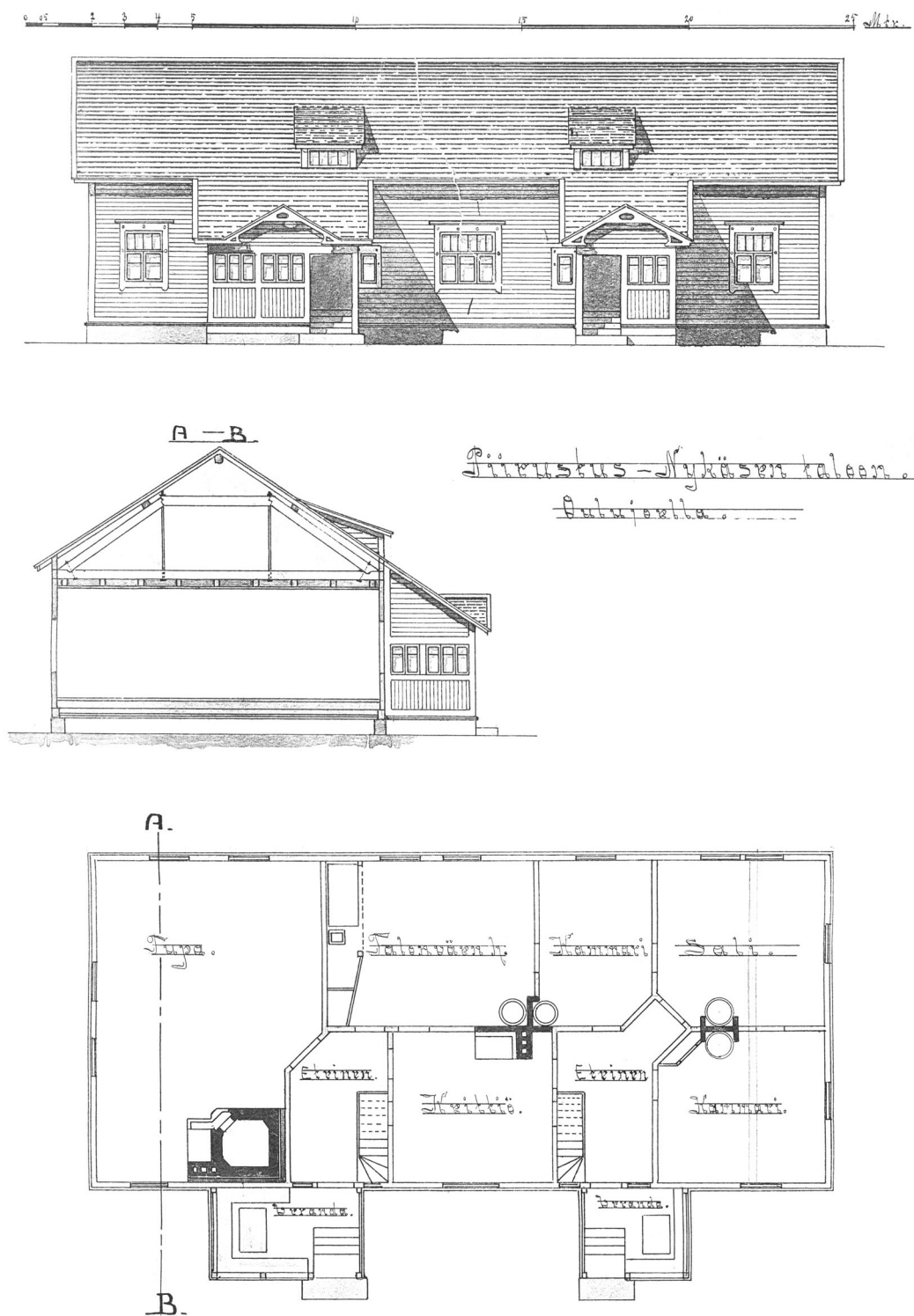
¹⁶ Isojakokartat ja ote rajankäyntiselityksestä, 1.2.1898. Oulun maanmittauskonttori; Maarekisteriote, 15.5.1917, Oulun läänin maanmittauskonttori /Timosen arkisto.

¹⁷ Tervonen, op.cit. s. 108-110.

¹⁸ Tervonen, op.cit. s. 329-330.

¹⁹ Ibid. s. 287-288.

²⁰ Tervonen, op.cit. s. 342-343.12-22-04

Kuva 8. Nykäsen talon vanhat piirustukset (tässä esitettyinä mittakaavassa 1:200). Piirustusten laatija on tuntematon. Talo rakennettiin lopulta kahdessa vaiheessa, jolloin kuvassa keittiön oikealla puolella oleva seinälinja, jossa oli jonkin aikaa ulkoseinä, tehtiin suoraksi. Talosta tehtiin lopulta hieman lyhyempi, ja joenpuoleinen pieni kamari jäi pois.

Nykäsen tilan sijainti kasvavan kaupungin kupeessa on merkinnyt jatkuvia muutoksia ja maanluovutuksia erilaisiin yhteiskunnan tarpeisiin.

Merkittävimmät maanluovutukset / maakaupat ovat seuraavat:

- Vuonna 1898 Valtion rautatiealueeksi vuoden 1917 maakirjan mukaan. Kyseessä todennäköisesti Limingassa sijainnut niittypalsta.
- Oulujoen rantatörmässä, pihapiiristä noin sata metriä Oulujokivartta ylöspäin oleva huvilatontti oli myyty 1800-luvulla, mutta palautui takaisin Kauppilan suvulle 1895 osituksessa. 1910-luvulla Aappo Kauppila lahjoitti huvilatontin Nuorisoseuran arpajaisvoitoksi. (Irljala, entinen 17:4 > 23:4). Palstatilalle rakennettiin Aate ja Aino Karhin perheen kansallisromanttinen huvila, joka nimettiin Irlja-tyttären mukaan Irljalaksi. Huvila purettiin nykyisen omakotitalon tieltä.
- Vuonna 1917 myytiin Eino Koskelle Irljalan huvilatontin laajennukseksi Kursuksi nimetty tila (17:5). Lisäksi lohkaistiin Koivulan tila Makkarasuolta, palstatila Albert Pentille. Talvisodan jälkeen alkoivat maanluovutukset siirtolaisten asutustiloiksi, jotka jatkuivat edelleen jatkosodan jälkeen.
- Vuonna 1939 erotettiin Oulujokivarresta toinen palsta huvilatontiksi Eeva Junttilalle. Tila nimettiin Suvelaksi ja siihen rakennettiin vuonna 1939 huvila, ns. Verrosen huvila, omistajan miehen Kalle Verrosen mukaan. Huvila purettiin vuonna 1972 nykyisen tiilitalon tieltä (nyk. Impola).
- Kotipeltojen keskellä oleva noin yhden hehtaarin pihapiiri lohkaistiin Nykäsen tilasta vuonna 1944 ja myytiin tontiksi Vihtori ja Lyydia Heikkiselle.
- Mittavimpia muutoksia Nykäsen tilan kohdalla ovat olleet maanluovutukset puolustusministeriölle vuosina 1952-74. Vuonna 1944 säädettiin laki maanluovutuksesta maanpuolustustarkoitukseen ja sen ehdot ovat tiukat. Ouluun perustettiin uusi Hiukkavaaran varuskunta sotien jälkeen ja sen kokonaispinta-ala on 2400 ha.
- Oulujoen koulun urheilukenttää varten lohkaistiin tilasta palsta vuonna 1964.
- Nykäsen tilan maanluovutukset Hiukkavaaran alueella:
 - 1952 varsinaisen kasarmin alueelle 53,5 ha
 - 1956 edelleen 64,6 ha
 - 1974 harjoitusalueeksi 15 ha
- Yhteensä luovutukset ovat 133,31 hehtaaria, joka käsitti pihapiirin läheisyydessä sijainneita peltoja ja niittyjä sekä metsiä ja suomaita.
- Tilan lähipeltojen takaa nouseva Nykäsenkangas lunastettiin Oulun kaupungille asuinalueeksi vuonna 1979, alueen pinta-ala on 24 ha.²¹

Suurin osa maanluovutuksista tapahtui vastahakoisesti edellisen isännän Mauno Kauppilan aikana. Tilan toiminnan edellytysten mureneminen vaikutti tilan tulevaisuuden näkymiin. Samoin Oulujoen valjastaminen ja veden nousu 1950-luvulta lähtien on vaikuttanut voimakkaasti tilan edellytyksiin. Voimalaitoksen rakentamisen vaikutukset näkyivät jo 1960-luvulla maan vettymisen myötä ja Oulujoen padotuskorkeuden nosto edelleen 1990-luvun lopulla on vaikuttanut pohjaveden tason nousuna. Insinööritoimisto AV-Konsultit Oy laati vuonna 1995 isäntäväen toimeksiannosta pohjatutkimuksen päärakennuksen ympäriltä. Huoli rakennuksen liukumisesta jokeen oli kuitenkin aiheeton. Kantava maa viettää joesta pois päin. Nykäsen pihapiiri ja tilan kotipellot on salaojitettu 1980-luvulta lähtien. Vedennousun takia purettiin 1950-luvulla tilan maakellari Oulujoen törmästä, paja 1970-luvulla ja salaojitusten yhteydessä on purettu pari niittylatoa peltoaukealta. Viimeisten Oulujoen rannan vahvistustöiden yhteydessä purettiin vanha maitohuone vuonna 1996. Karjanpito tilalla lopetettiin 1980 ja siitä lähtien tilan päätuotantosuunta on ollut metsätalous. Tilan pellot on vuokrattu lähikylän viljelijälle. Tällä hetkellä tilan kotipalsta on 11,5 ha, Haapalehdossa oleva palsta 23,5 ha ja lisäksi on metsämaata, muun muassa pääosa ulkometsäpalstoista. Pihapiiriin on vasta 1990-luvulla rakennettu viisi uutta rakennusta, jotka täydentävät pihapiiriä luonnollisella tavalla. Tilan

²¹ Haastattelu Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004. Kauppakirjat 22.5.1917, Timosen arkisto

nykyinen isäntäväki haluaa säilyttää pihapiirin ja sen rakennukset. Tilan isäntä on itse rakentanut uusia hirsirakennuksia oman tilan puista ja tavoitteena on kunnostaa päärakennus lähivuosina. Merkittävää on ollut myös tilan isännän toiminta 1990-luvulla lakkautetun Hiukka-vaaran kasarmin maa-alueiden palauttamiseksi takaisin entisille maanomistajille, jonka käsittely eteni aina hallitukseen saakka vuonna 1997.²²

Kuva 9. Vanha ilmakuva Oulujoelta. Uuno Laukan kokoelmat, Pohjois-Pohjanmaan museo.

Kuvat 10 ja 11. Vasemmalla Verrosen huvila, kuva Timosen perheen kokoelmista. Oikealla Aukusti Koiviston maalaus Nykäsen tilasta irrotetulla rantatontilla olleesta Irjalan huvilasta. Maalaus on Timosen perheen omistuksessa.

²² Eila ja Teuvo Timonen, haastattelut, 11/2004

Tilan rakentamisvaiheet

Pihapiirin rakenne

Tilan rakennuskannasta on olemassa niukasti dokumentteja ja muistitieto rajoittuu kahteen viimeiseen sukupolveen. Varmuudella pystytään ajoittamaan 1900-luvun rakennusvaiheet. Oleellista kuitenkin on, että pihan rakenne ja muoto on pysynyt koko ajan samana. Se noudattaa perinteistä peräpohjalaista rakennetta, jossa neliömäinen suljettu, ydinpihapiiri muodostuu asuinrakennuksesta, navettarakennuksesta ja puojirakennuksista. Neliömäisen ytimen ympärillä, tulotien varteen muodostuu väljempi ”karjapiha” ja ympärillä on pienempiä maatalousrakennuksia (riihet, ladot) toiminnallisesti ja maaston mukaan sijoitettuna.

Vuosi 1939

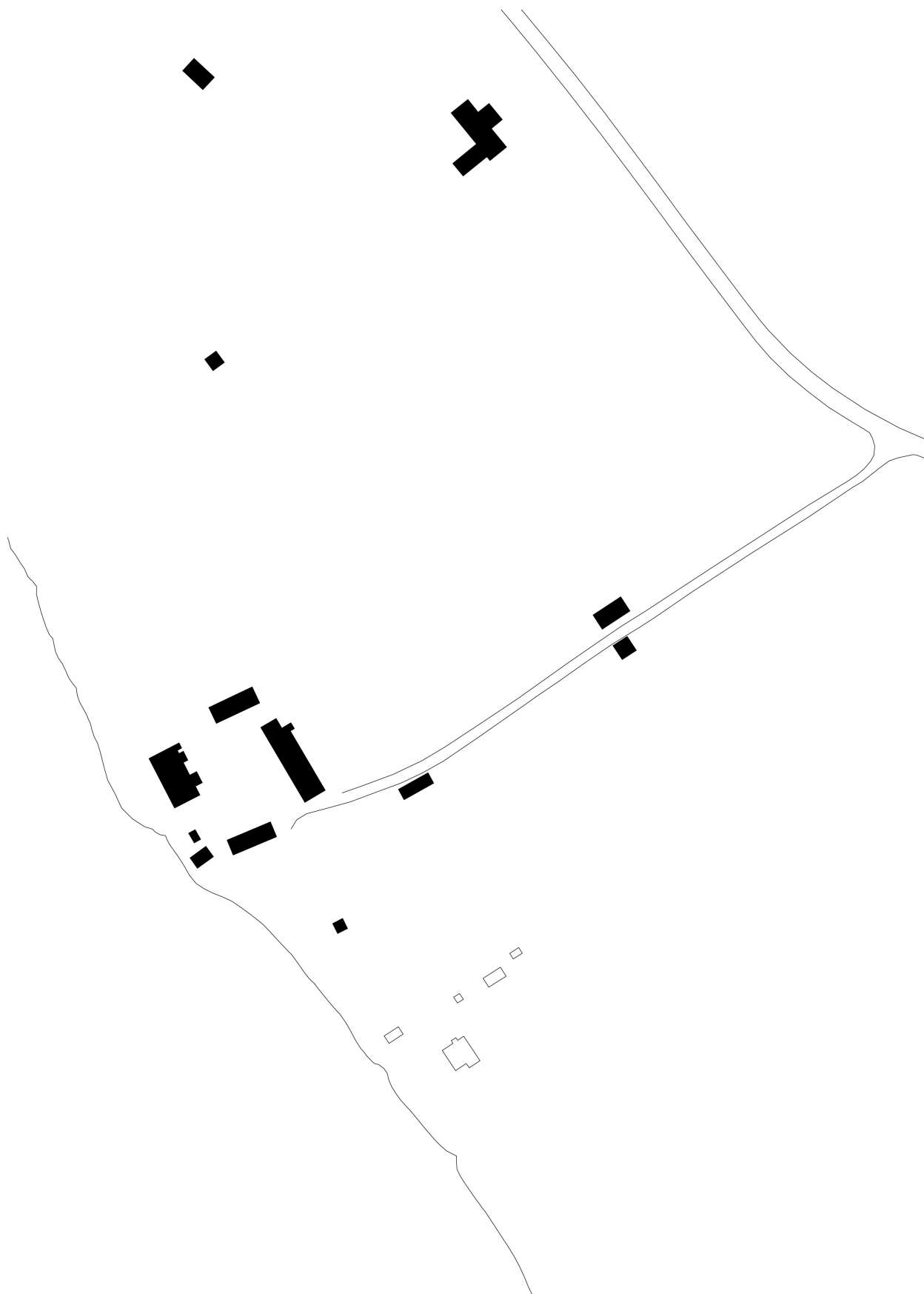
Tilan rakennuskanta näkyy hyvinkin tarkasti vuoden 1938–39 Oulujoen kunnan rakennuskartassa, mutta pihapiirin koko rakennuskannasta vuonna 1939 ei täsmällistä tietoa, Kaaviossa on esitetty ne rakennukset joiden olemassaolo ja ajoitus on varmasti tiedossa. Vanhasta päärakennuksesta, joka tilalla oli ennen uuden päärakennuksen 1. osan valmistumista vuonna 1908, ei ole mitään dokumenttia. Muistitieto kertoo, että se sijaitsi lähes nykyisen päärakennuksen paikalla joen suuntaisesti ja pihapiirin salaoituksen yhteydessä 1990-luvulla löytyi vanhan päärakennuksen perustuksia. Tilasta on lohkottu Irjalan ja Suvelan huvilatontit.

Vuosi 1980

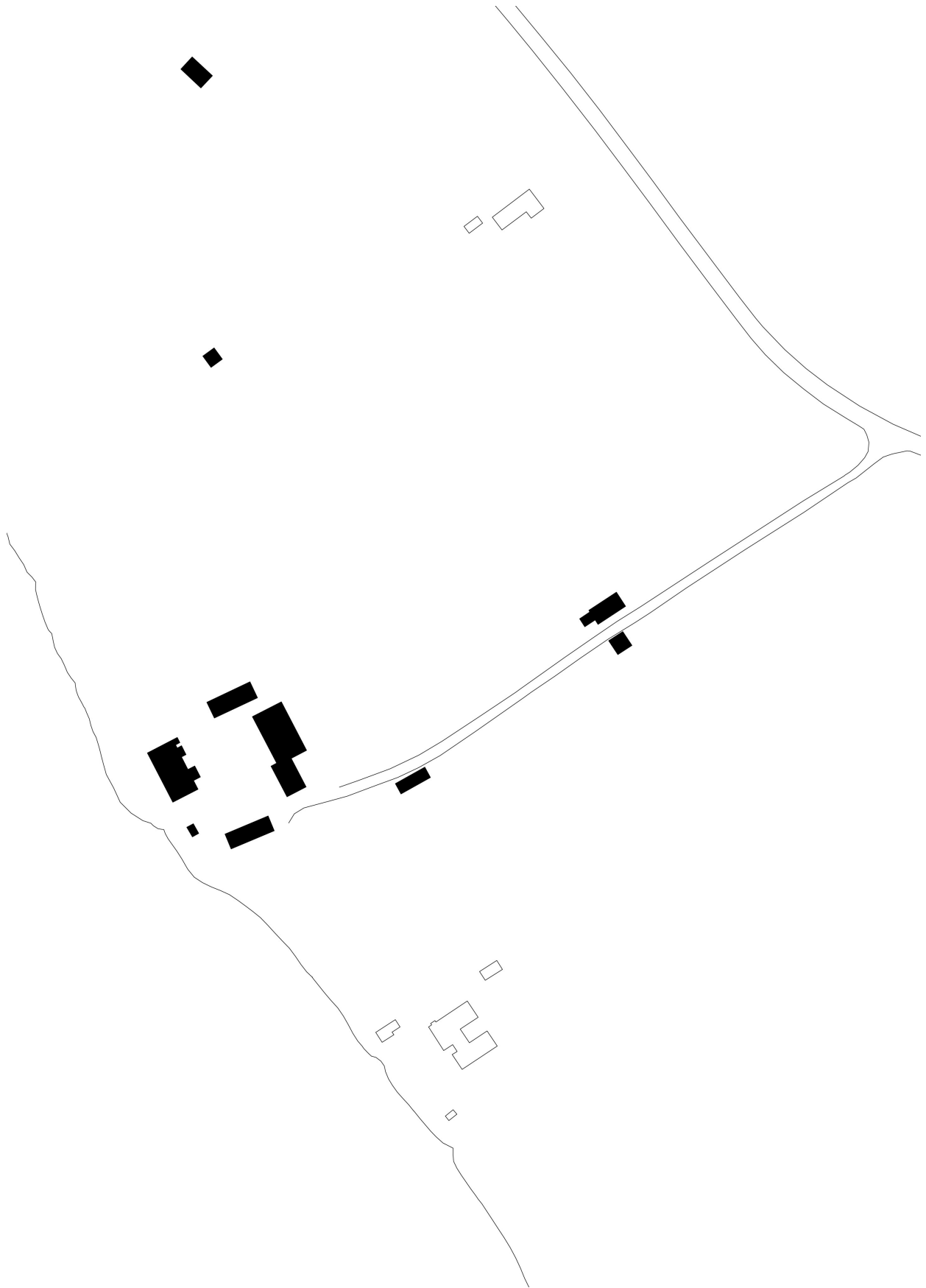
1980-luvun alussa tilan rakennuskanta edusti vielä varsin pitkään jatkunutta tilannetta ja tällöin tilalla vielä pidettiin karjaa. Tilasta on lohkottu tontti vuonna 1944 entisen riihen vierestä, Sangintien varresta.

Nykytilanne 2004

Nykytilanteessa tilalla on hyvin monikerroksinen rakennuskanta. Se käsittää vanhinta 1800-luvun rakennuskantaa, 1900-luvun laajennuksia ja uudistuksia, sekä oleellisena osana 1990-luvun uudisrakennukset, vanhan navetan kivijalalle rakennetun piharakennuksen ja sen takana sijaitsevan vaunuvajan. Lisäksi ovat isännän itsensä oman tilan puista rakentamat nukkumaitta, savusauna ja lato/ puuvaja. Tilanne kuvaa toimintojen koneistumista ja tilan tuotantosuunnan muutosta karjanhoidosta ja viljelystä metsätalouteen. Karjapihan tilalle on muodostunut konepiha.

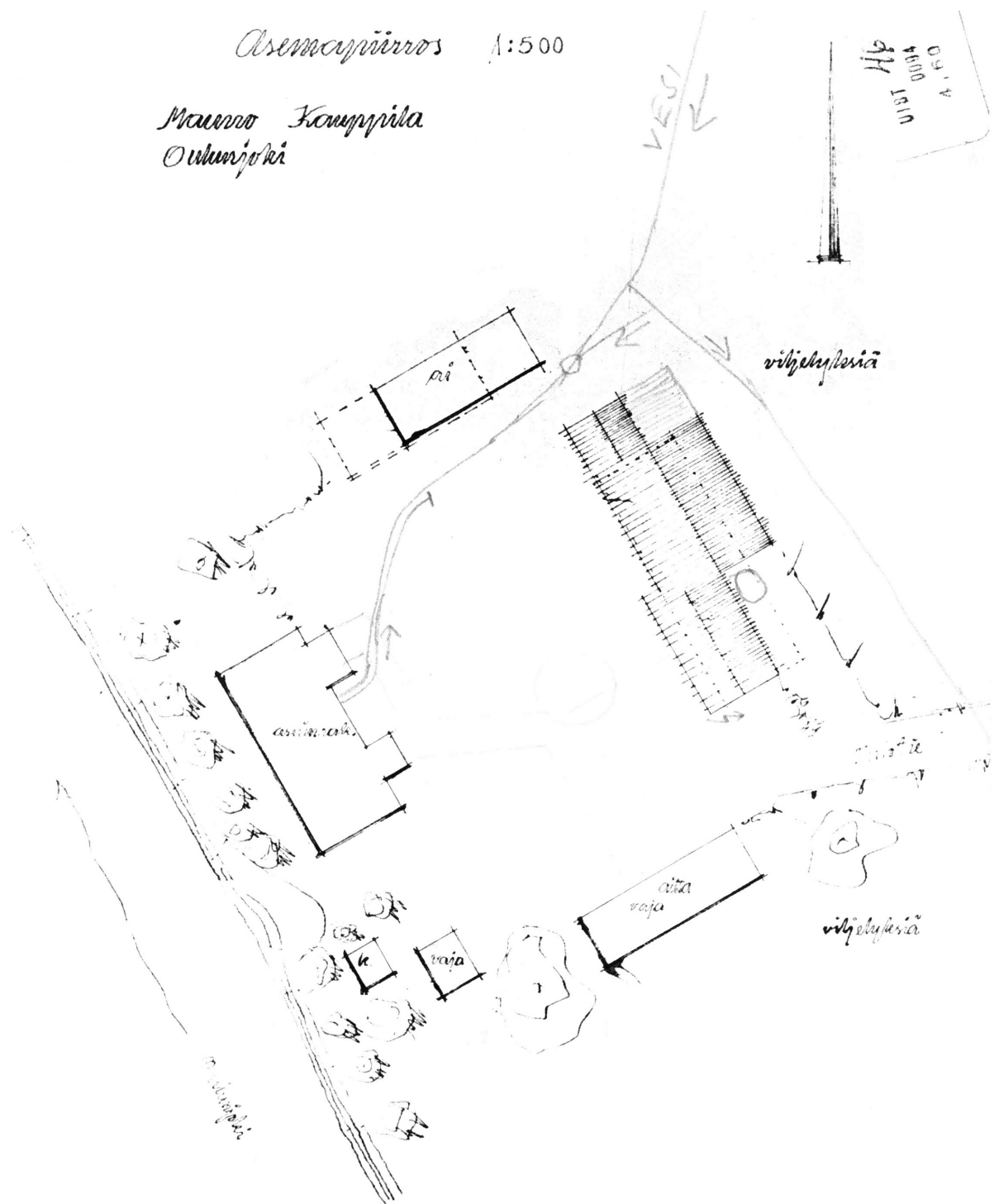
Kuva 12. Nykäsen tilan rakennuskanta vuonna 1939. Mittakaava 1:2000.

Kuva 13. Nykäsen tilan rakennuskanta vuonna 1980. Mittakaava 1:2000.

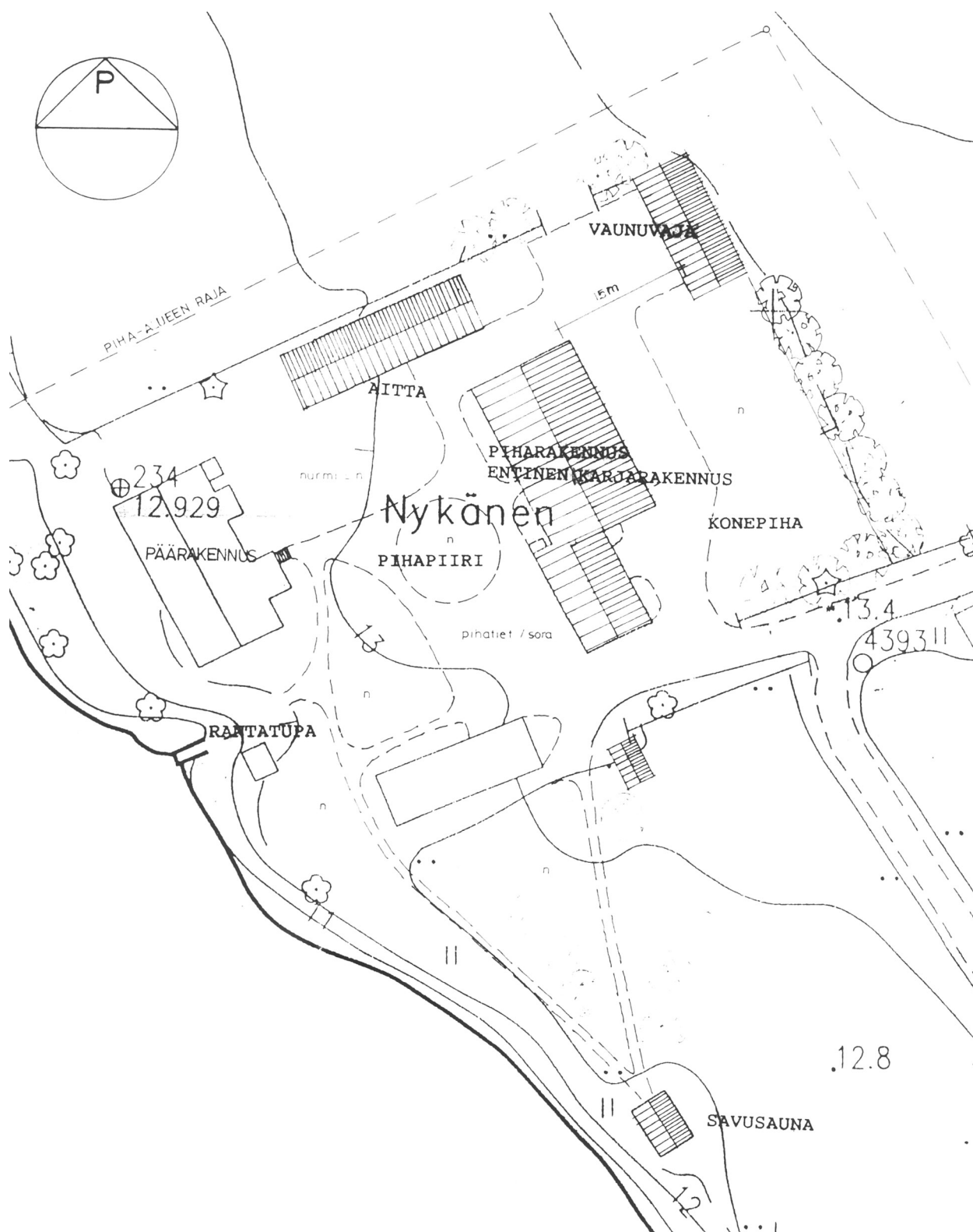

Kuva 14. Nykäsen tilan rakennuskanta vuonna 2004. Mittakaava 1:2000.

A. Kauppinen
Rak. mestari

Kuva 15. Rakennusmestari A. Kauppisen laatima asemapiirustus, 1958–59

Kuva 16. Arkkitehti Juha Pasasen laatima asemapiirustus, 1996

NYKYTILANNE

Rakennuskohtainen analyysi

Tässä osassa on Nykäsen tilaa käsitelty rakennuskohtaisesti. Sijaintikaaviolla näytetään kaikki nykyiset ja puretut rakennukset numeroituina sekä lähimmät naapurit. Kustakin rakennuksesta on yhden tai kahden aukeaman esittely.

Rakennuksen sijainti näkyy pienoiskaaviosta ja sitä koskevat tiedot on saatu Eila ja Teuvo Timosen haastatteluista, arkistotutkimuksesta, kirjallisista lähteistä ja kartoista. Kenttähavain-
toja tehtiin useaan eri otteeseen.

Kaikkien rakennusten käyttötarkoitus on selvitetty. Rakennuksille ja huoneille on saatu tilalla käytössä olleet nimet. Rakennusten numerointi on sama selvityksen joka osassa.

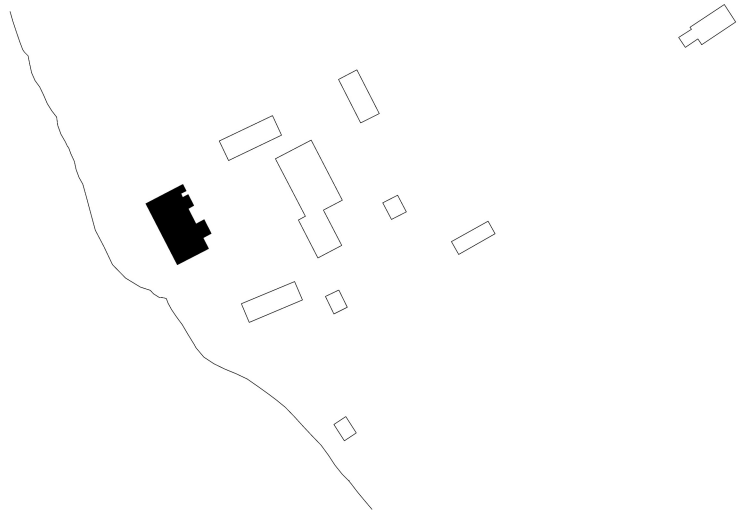
Kenttätutkimuksessa mitattiin rakennusten päämitat sekä räystäs- ja harjakorkeudet mittaus-
tarkkuuden vastatessa mittakaavan 1:200 tasoa. Piirustusten laatimisessa on käytetty apuna rakennuksista otettuja mittausvalokuvia. Pihapiiristä, sen liittymisestä ympäristöön sekä yksit-
täisistä rakennuksista on lisäksi tehty erikseen kattava valokuvadokumentointi. Rakennukset on
pääsääntöisesti valokuvattu vain ulkopuolelta.

Piirustukset on laadittu ArchiCAD-ohjelmalla PLN/DWG-muotoon. Valokuvat ja piirustukset luovutetaan tilaajalle myös digitaalisessa muodossa.

Kuva 17. Nykäsen pihapiirin rakennukset. Tilaan kuulumattomat rakennukset on merkitty harmaalla. Kartan mittakaava 1:2000.

1. PÄÄRAKENNUS

Nykäsen tilan päärakennus on rakennettu kahdessa vaiheessa 1900-luvun alussa. Aikaisemmasta päärakennuksesta tiedetään, että se sijaitsi nykyisen rakennuksen eteläpuolella. Sen perustuksia löytyi pihan salaoituksen yhteydessä 1982. Nykyisen päärakennuksen vanhempi, joen yläjuoksun puoleinen osa on rakennettu vuonna 1908 eli samaan aikaan kuin Oulujoen kirkko. Rakentamisen aikaisessa piirustuksessa on samanlaisia yksityiskohtia kuin kirkossa. Piirustuksessa ei ole tekijän nimeä. Päärakennuksen uudempi osa on valmistunut vuonna 1914. Ullakolla, joenpuoleisen poikkipäädyn kohdalla on yksi asuin-käytössä ollut kammari.

Rakennus on tasakertaan asti hirttä ja yläosiltaan rankorakenteinen. Ulkoseinissä on alkuperäinen keilaponttipaneli. Vaaleankeltainen, muovipitoinen maali hilseilee. Harjakaton alin kerros on pärettä ja sen päällä on huopa. Nämä kerrokset on katettu vuonna 1986 punaruskealla aaltokuvioisella pellillä. 1970-luvulla rakennukseen uusittiin Oulu Oy:n valmistamat ikkunat, joiden puitejako on alkuperäisen kaltainen. Pirtin leivinuuni ja kolme pönttöuunia ovat toimivia, mutta salin kaakeliuuni ei ole käytössä. Pirtin uuni uusittiin 1960-luvulla, muut tulisijat ovat alkuperäisiä. Keskuslämmitys ja WC rakennettiin sekä keittiön kaapistoja uusittiin vuonna 1966. Kunnallinen vesijohto tilalle vedettiin 1980-luvun alussa. Siihen asti juomavesi haettiin

koulun vesipostista. Talousvesi otettiin joesta. Toinen kuisti rakennettiin vuonna 1986 uudestaan ja siihen sijoitettiin sauna ja pesuhuone.

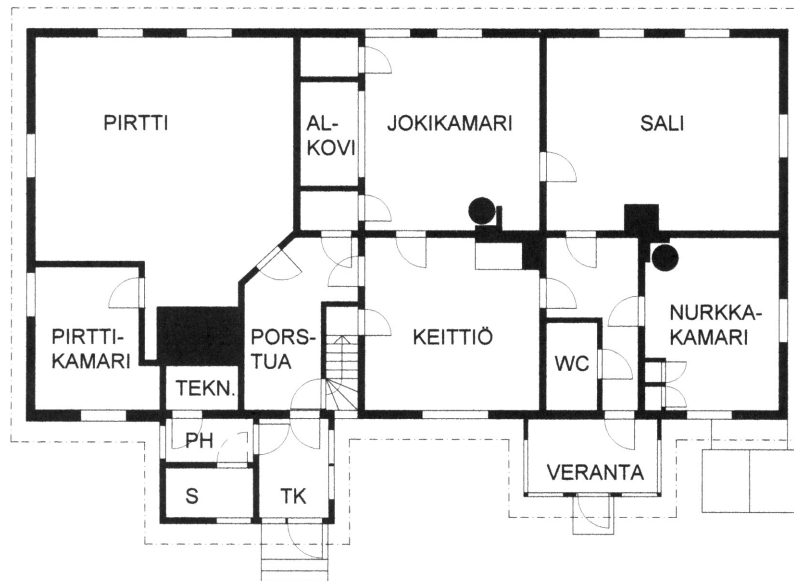
Voimalaitoksesta johtuvat vedenpinnan korkeuden muutokset ovat aiheuttaneet vettymistä rakennuksen lähialueilla 1960-luvulta lähtien. Uuden osan alla olevan luonnonkivillä holvatus kellarin lattia on tälläkin hetkellä joen pinnan alapuolella. Vettä pumpataan kellarista jatkuvasti.

Nykäsen talon pirtti

Päärakennus pihan puolelta

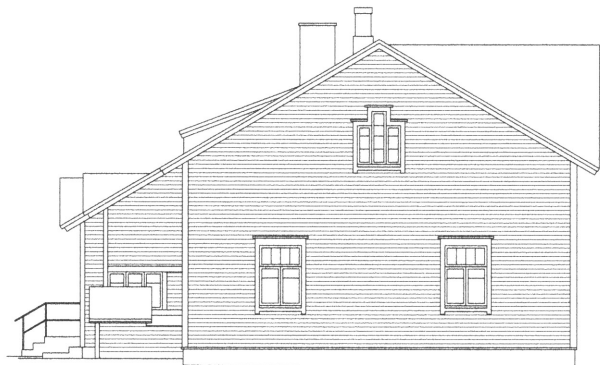
POHJAPIIRUSTUS

JULKISIVU KOILLISEEN

JULKISIVU KAAKKOON

JULKISIVU LUOTEESEEN

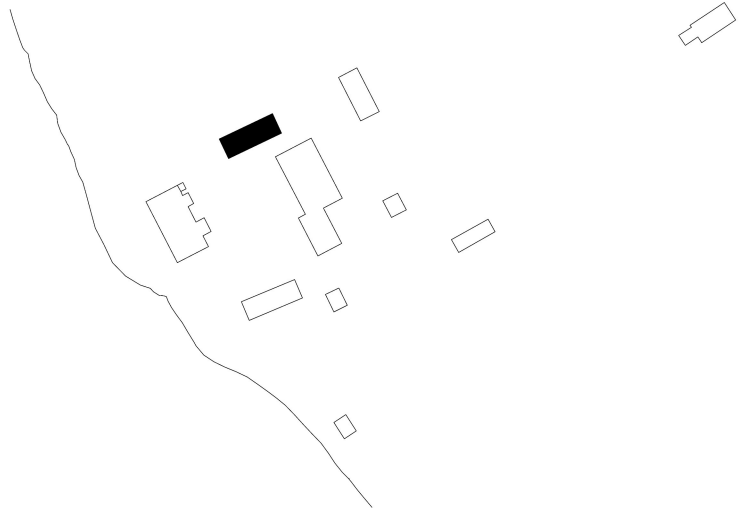
JULKISIVU LOUNAASEEN

Rakentamisaikainen valokuva Nykäsen talosta. Kuva kertoo myös rantapenkereen korkeudesta ennen Merikosken voimalaitoksen rakentamista.

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1. osa 1908, 2. osa 1914
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		asuinrakennus
perustus	porakivisokkeli	
runko	hirsi	
julkisivu	vaakaponttilautaverhous, alkuperäinen	
kate	aaltopelti, alla päre ja huopa	
ikkunat	alkuperäisen kaltaiset, 2-lasiset puuikkunat, 1970-luvulta	
ovet	ulko-ovet ikkunallisia puukehys-ovia, sisäovet peiliovia	
väritys	katto: punaruskea pelti	
	seinät: vaalea keltainen	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
erityispiirteet	suuri runkosyvyys, joitakin jugend-koristeaiheita	
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1908	Piirustus Nykäsen taloon Oulujoella	pohja, leikkaus, julkisivut 1:100
1966	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	keskuslämmitys, keittiö, WC
1980-l. alku	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	talo liitetty vesijohtoverkkoon
1986	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	toinen kuisti rak. uudestaan, sisällä sauna ja pesuhuone

2. PUOJI JA TALLI

Puojirakennus on tilan vanhimpia rakennuksia. Sen rakentamisaikaa ei ole tiedossa, mutta varmuudella se on 1800-luvulta. Puojirakennus sijaitsee pihapiirissä päärakennuksen kanssa kohtisuoraan, pääty joelle päin. Rakennusta on kunnostettu 1910-luvulla, samalla kun sitä siirrettiin pituussuunnassa joesta poispäin. Rakennuksen hirret on kertaalleen käännetty, ilmeisesti samaan aikaan kun nykyistä edellinen navettarakennus rakennettiin (1959).

Puoji on harjakattoinen, lamasalvosrakenteinen, vuoraamaton hirsirakennus, joka on salvottu pitkälle nurkalle. Rakennus on perustettu nurkkakiville. Tyypiltään se on kaksikerroksinen riviluhti, jossa kaikki ovet ja luukut ovat pitkällä sivulla. Rakennus on punamullattu, joskin nykyinen maali on todennäköisesti lateksimaali. Rakennuksessa on vaakalaudoitetut umpiovet ja yläpuolella samanlaiset umpiluukut. Vuorilaudat ja nurkat ovat väriltään valkoiset, ovet ja luukut tummanruskeat. Rakennuksessa on entisen katteen päälle vuonna 1988 asennettu punaruskea aaltokuvioinen profiilipeltikate. Nykyisellään tallinpäädyn alaosa on vuorattu pystyrimalaudoituksella.

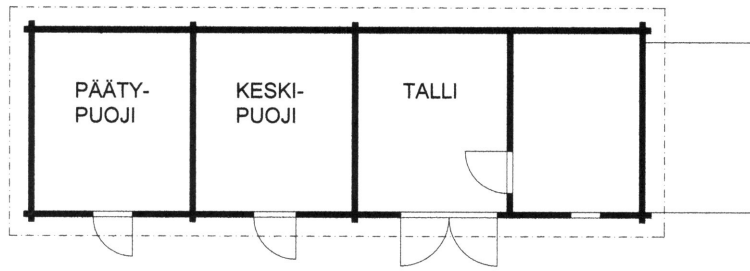
Rakennus käsittää kolme osaa: päätypuojin, joka on alunperin ollut työmiesten nukkumapuojoina, keskipuojin, joka on toiminut naispalvelusväen nukkumapuojoina kesäaikaan ja toisessa

päässä hevostallin. Keskipuojin vintille on nyt varastoitu vanhaa esineistöä, muuten rakennus toimii varastona.

Rakennuksen hirsikehä on kohtuullisessa kunnossa ja kate ehjä, heikoimmassa kunnossa on tallipääty. Joen puoleinen pääty on peruskivillä ja irti maasta, mutta keskellä ja tallin puolen päädyssä alimmat hirsikerrat ovat lahoja ja painuneet maan sisään.

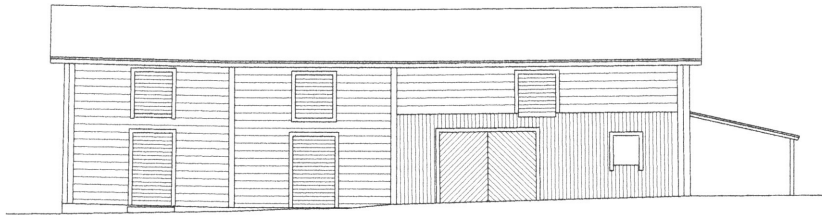

Puoji- ja tallirakennus muodostaa pihapiirin rajan.

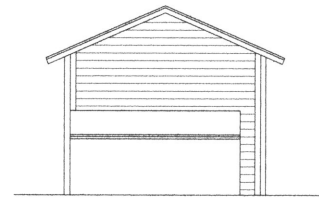

POHJAPIIRUSTUS

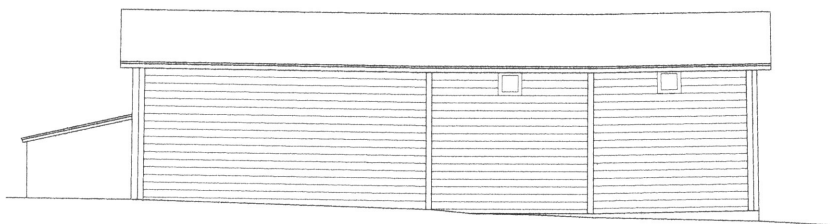
MITTAKAAVA 1:200

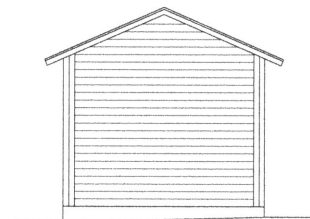
JULKISIVU KAAKKOON

JULKISIVU KOILLISEEN

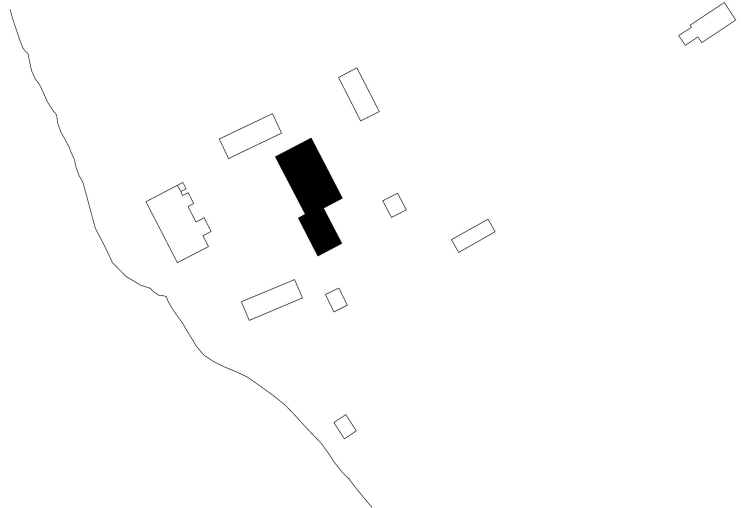
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1800- luvulla
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		varasto
perustus	nurkkakivet	
runko	veistetty hirsi	
julkisivu	vaakahirsi, osin lautaverhottu	
kate	aaltopelti	
ikkunat	umpilautaluukut	
ulko-ovet	umpilautaovet	
väritys	katto: punaruskea pelti	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
	ovet, luukut: tumma ruskea	
erityispiirteet	oleellinen osa pihapiiriä	
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
n. 1914	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	rakennuksen siirto
1930-luku	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	rakennuksen kunnostus
1959	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	hirsikehän kääntö

3. NAVETTA / PIHARAKENNUS

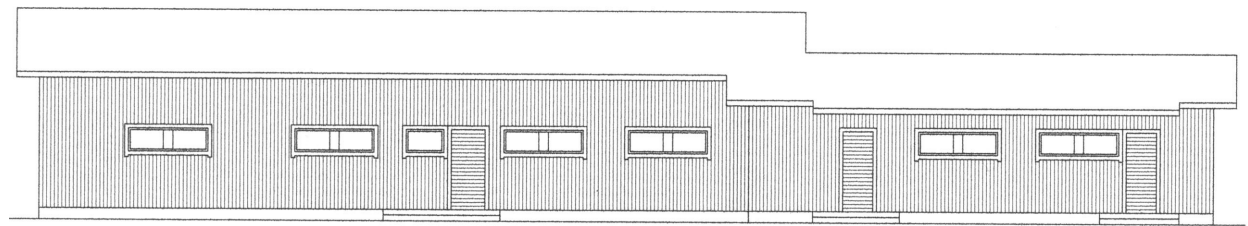
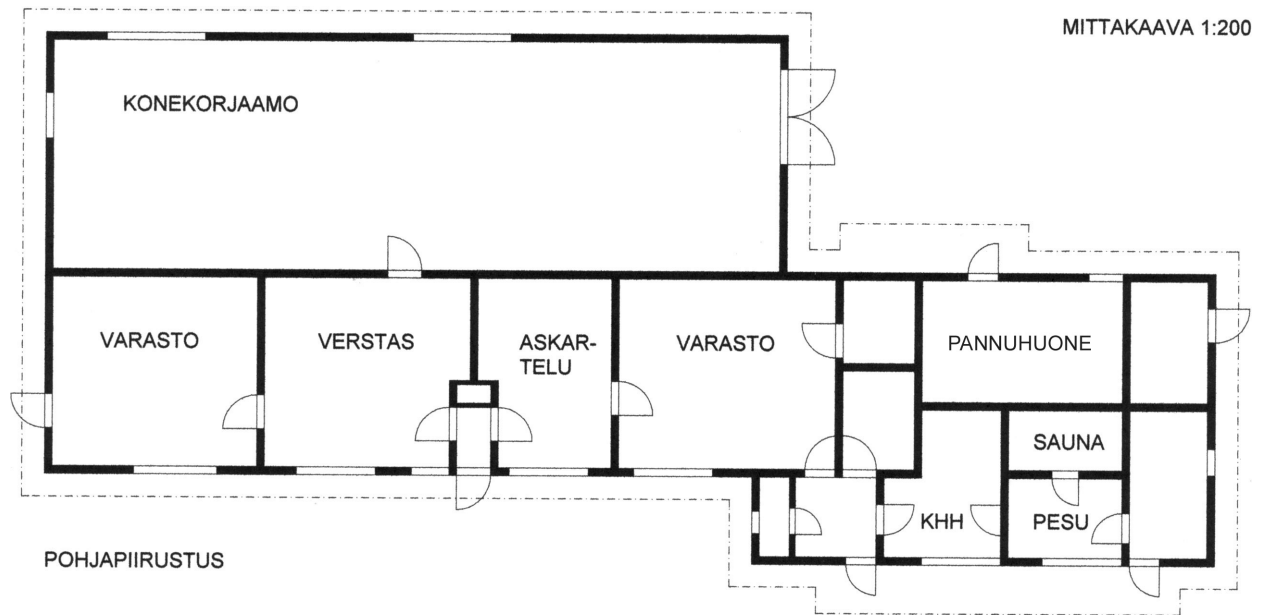
Nykyisen piharakennuksen paikalla on todennäköisesti sijainnut karjasuoja niin kauan kuin päärakennus on ollut vastapäätä joen töyräällä. Vuoden 1939 karttaan on piirretty solakkarunkoinen, hirsirakenteinen rakennus. Syvärunkoinen, rankorakenteinen navetta tehtiin vuonna 1959 rakennusmestari A. Kauppisen piirustusten mukaan. Se purettiin vuonna 1995. Pohjamuodoltaan ja hahmoltaan samanlainen uusi tilan huoltorakennus ja varasto rakennettiin vuonna 1996. Sen suunnitteli arkkitehti Juha Pasanen. Rakennuksessa on betoni-perustus ja rankorakenteinen runko sekä selluvillaeristys. Ulkovuorena on peiterimalaudoitus ja maalina punamulta (keittomaali). Harjakaton pinnoitteena on grafiitinharmaa muovipäällysteinen aaltopelti.

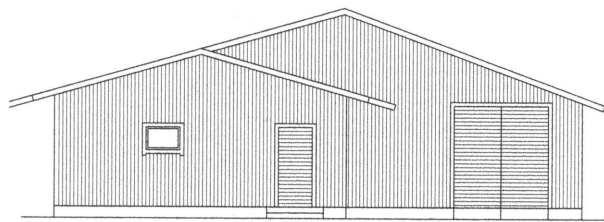
Nykyisen piharakennuksen paikalla sijainnut vuonna 1959 rakennettu navetta.

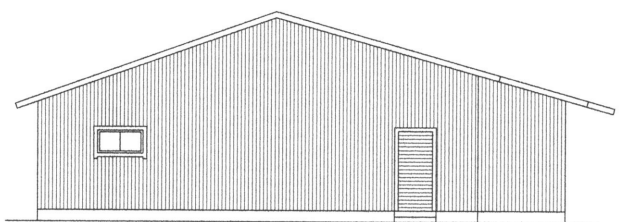
Vuonna 1959 rakennettu navetta vanhassa ilmakuvassa.

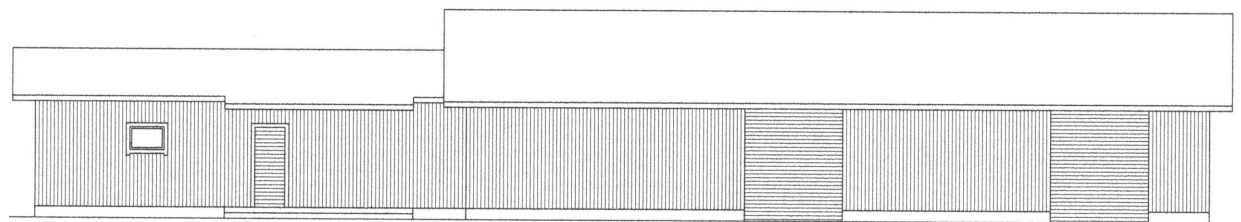
JULKISIVU LOUNAASEEN

JULKISIVU KAAKKOON

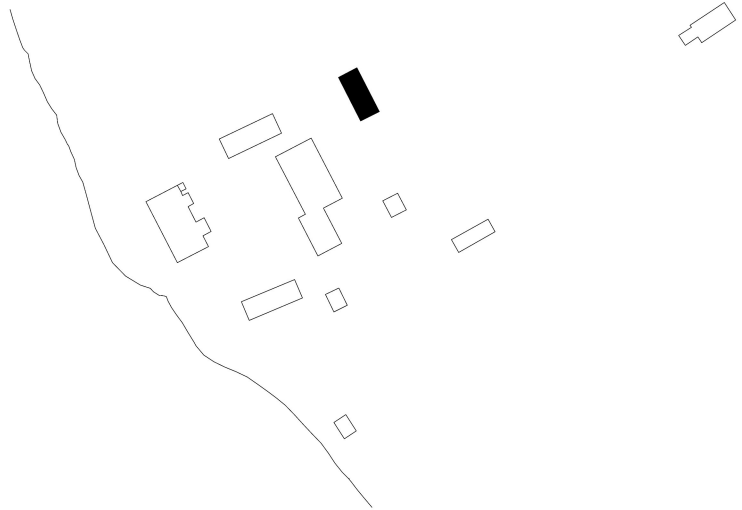
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU KOILLISEEN

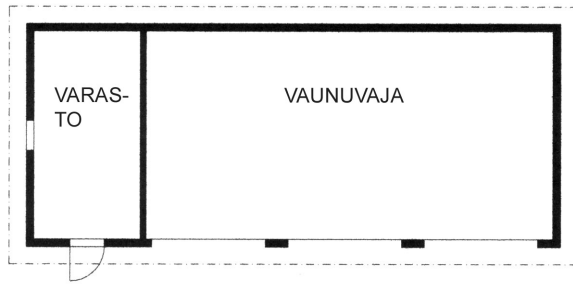
KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1996, Juha Pasanen
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		sauna, kodinhoito, verstaas, varasto
perustus	betonisokkeli	
runko	puurankorakenne, selluvillaeriste	
julkisivu	peiterimalauditus	
kate	aaltopelti	
ikkunat	3-kert. puuikkunat	
ulko-ovet	puu-umpi- + kehysovet	
väritys	katto: grafiitinharmaa pelti	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
	ovet: tumma ruskea	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1938–39	Oulujoen kunnan rakennus- suunnitelma 1:4000	pihapiirin rakennuskanta
1958–59	Navetan rakennuslupa- piirustukset, A. Kauppinen	Navetan pohja ja julkisivut 1:100, asemapiirros 1:500
1996	Uuden piharakennuksen rakennuslupapiirustukset, arkkitehti Juha Pasanen	Uuden piharakennuksen pohja, leikkaus ja julkisivut 1:100, asemapiirros 1:500

4. VAUNUVAJA

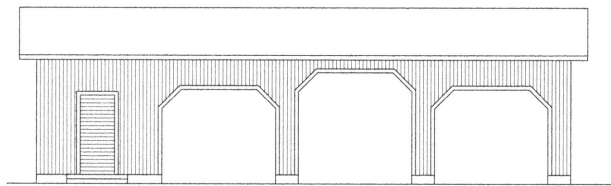

Vaunuvaja rakennettiin vuonna 1996 piharakennuksen taakse arkkitehti Juha Pasasen suunnitelmien mukaan. Se muodostaa perinteisen maatalan miespihan ulkopuolelle uuden ”kuoren” rajaamalla uusien tarpeiden mukaisen konepihan. Rakennusratkaisut ja pintamateriaalit ovat huoltorakennuksen kaltaiset.

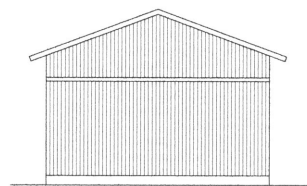
MITTAKAAVA 1:200

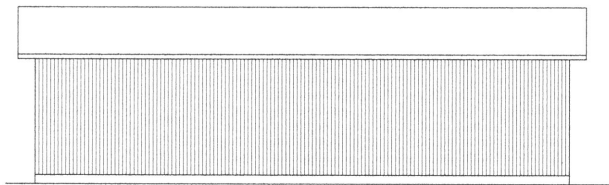
POHJAPIIRUSTUS

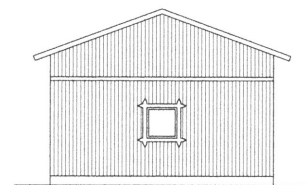
JULKISIVU LOUNAASEEN

JULKISIVU KAAKKOON

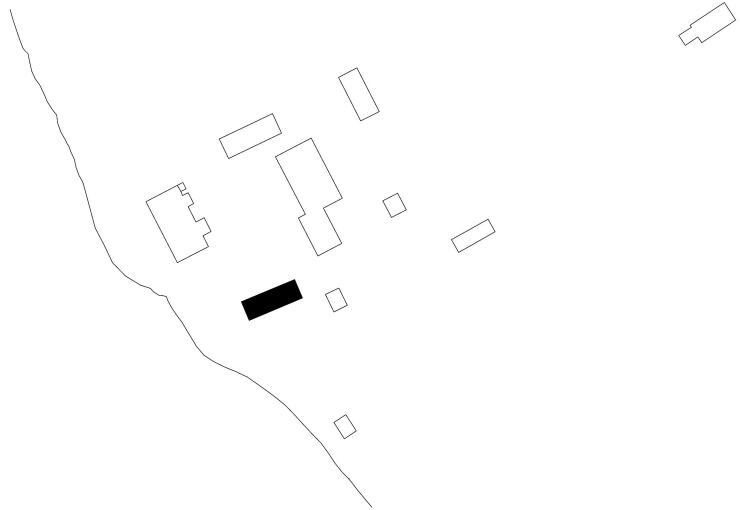
JULKISIVU KOILLISEEN

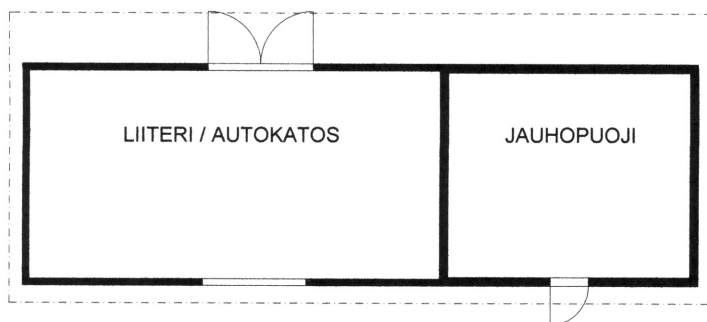
JULKISIVU LUOTEESEEN

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1996, Juha Pasanen
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		konesuoja
perustus	betonisokkeli	
runko	puurankorakenne	
julkisivu	peiterimalaudoitus	
kate	aaltopelti	
ikkunat		
ulko-ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: grafiitinharmaa pelti	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
	ovet: tumma ruskea	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1996	Vaunuvajan rakennuslupapiirustukset, arkkitehti Juha Pasanen	Vaunuvajan pohja, leikkaus ja julkisivut 1:100, asemapiirros 1:500

5. JAUHOPUOJI JA LIITERI

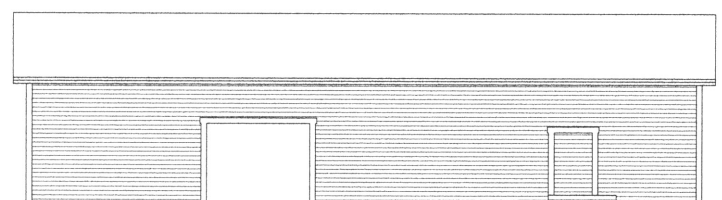

Jauhopuoji on hirsirakenteinen, kaksikerroksinen aitta 1800-luvulta. Jauholaarit ovat säilyneet. Aitta on rankorakenteisen liiterin kanssa saman katon alla. Nykyinen rankorakenteinen liiteriosa on 1960-luvulta. Rakennus on peruskivien päällä, sen vaakasuuntainen lautavuoraus, joka ulottuu myös hirsiosan päälle, on punamullattu ja harjakatto on päällystetty vuonna 1988 punaruskealla, tiilikuvioisella pellillä.

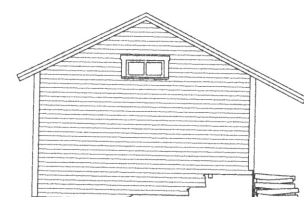

POHJAPIIRUSTUS

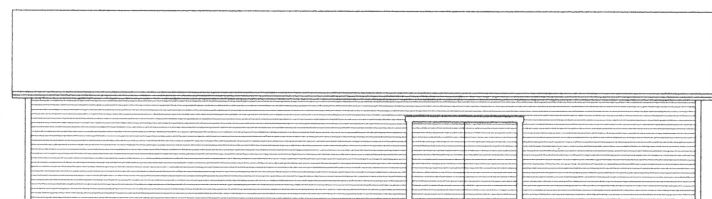
MITTAKAAVA 1:200

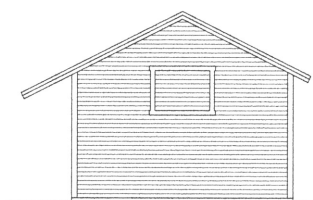
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

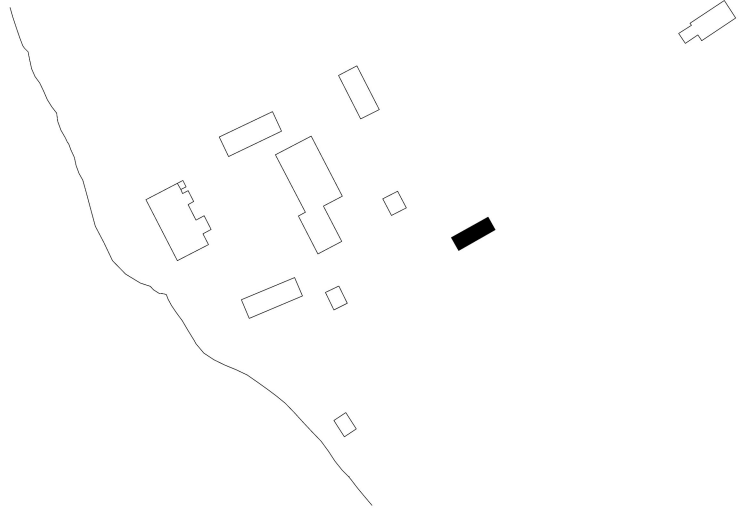
JULKISIVU KAAKKOON

JULKISIVU KOILLISEEN

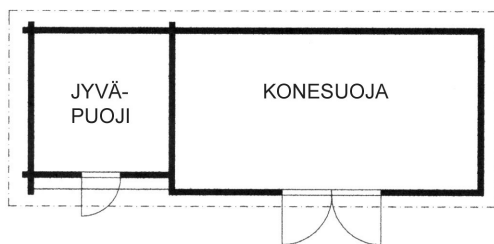
KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1800-luku, 1960-luvun alku
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		varasto, autotalli
perustus	peruskivet	
runko	veistetty hirsi + puurankorakenne	
julkisivu	vaakaverhouslauta	
kate	tiilikuvioinen aaltopelti, 1988	
ikkunat		
ulko-ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: punaruskea pelti	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
	ovet: tumma ruskea	
erityispiirteet	puojin sisällä vanhat jauholaarit	
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1960-luku	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	Uusi liiteri rakennettu

6. JYVÄPUOJI JA KONESUOJA

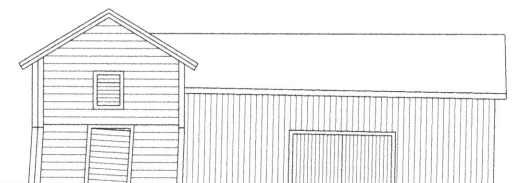
Rakennuksen vanhin osa 1800-luvulta on otsallinen pikkuaitta, jota on käytetty jyvääittana. Rakennuksen kylkeen on todennäköisesti 1920-luvulla rakennettu rankorakenteinen liiteri-laajennus, itse hirsinen aitta on näkyvillä. Rakennus on peruskivillä ja sen harjakatto on päällystetty tiilikuvioisella profiilipellillä. Nykyisin rakennusta käytetään hevosvetoisten aurojen ja karhien varastona.

Omistajat ovat suunnitelleet rakennuksen mahdollista siirtämistä ja kunnostamista.

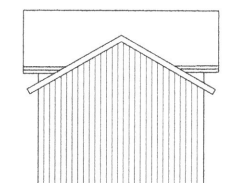

POHJAPIIRUSTUS

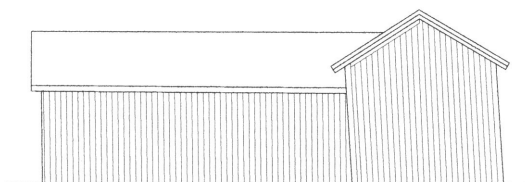
MITTAKAAVA 1:200

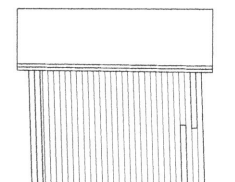
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

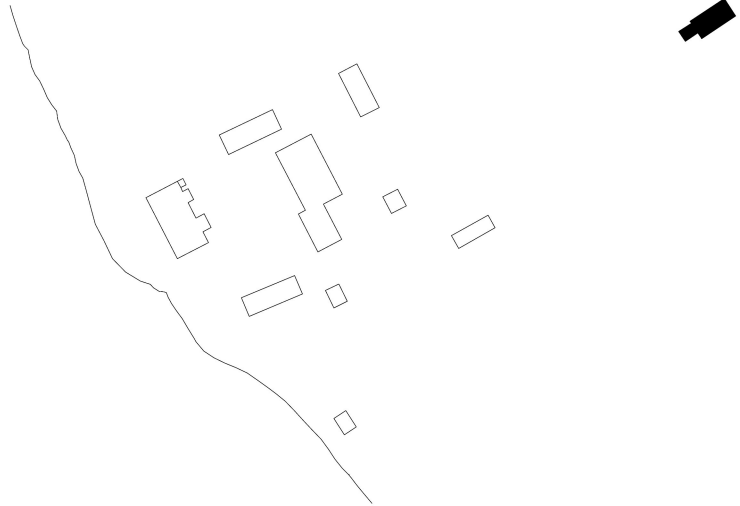
JULKISIVU KAAKKOON

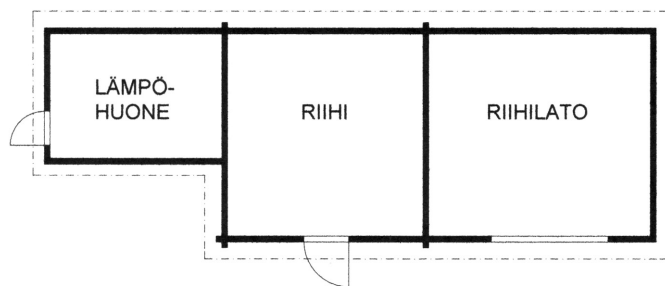
JULKISIVU KOILLISEEN

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1800-luku
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		varasto
perustus	nurkkakivet	
runko	veistetty hirsi ja rankorakenne	
julkisivu	hirsi, pystylautavuoraus	
kate	tiilikuvioinen pelti	
ikkunat		
ulko-ovet	puu-umpiovet	
väritys	katto: musta muovipint. pelti	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: punamulta	
	ovet: punamulta	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1920-luku(?)	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	rakennuksen korjaus

7. RIIHI JA RIIHILATO

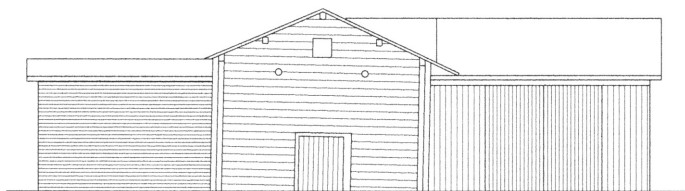

Rakennuksen vanhin osa 1800-luvulta peräisin oleva tyypillinen riihi. Rakennuksen kylkeen on todennäköisesti 1930-luvulla rakennettu rankorakenteinen riihilato. 1960-luvulla rakennukseen asennettiin lavakuivuri, lämpöhuone ja halkokattila. Hirsinen vanha riihi on näkyvillä. Rakennus on peruskivillä ja sen harjakatto on päällystetty tiilikuvioisella profiilipellillä.

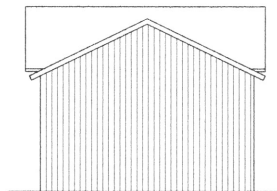

POHJAPIIRUSTUS

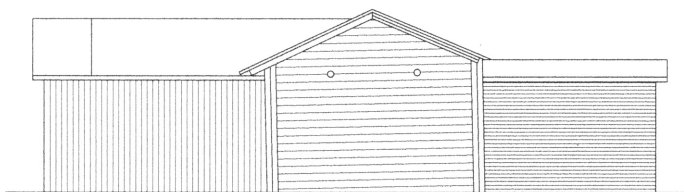
MITTAKAAVA 1:200

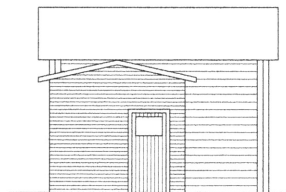
JULKISIVU KAAKKOON

JULKISIVU KOILLISEEN

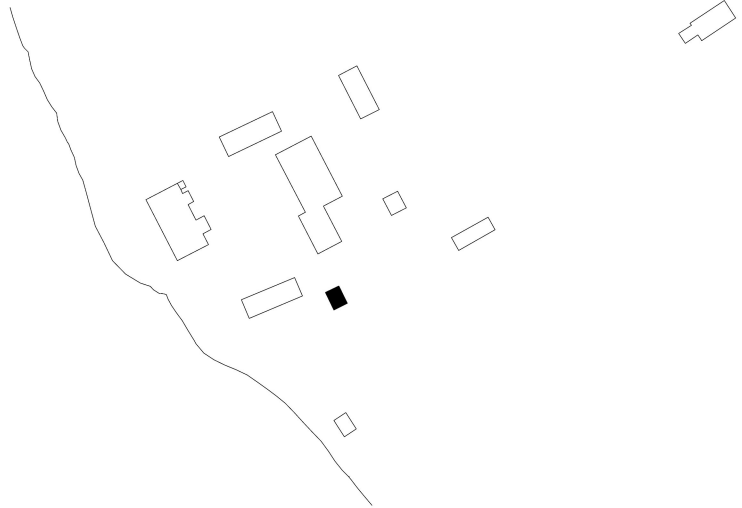
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

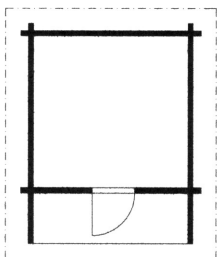
KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1800-, 1930-, 1960-luvut
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		
perustus	nurkkakivet	
runko	veistetty hirsi, rankorakenne	
julkisivu	hirsi, vaaka- ja pystyaukkoitus	
kate	tiilikuvioinen pelti, huopa (rikki)	
ikkunat	3-kert. puuikkunat	
ulko-ovet	puu-umpiovet + kehysovet	
väritys	katto: musta muovipint. pelti	
	seinät: punamulta (kulunut)	
	nurkat, listat, vuoril.: punamulta	
	ovet: punamulta	
erityispiirteet	lavakuivuri 60-luvun tekniikkaa	
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ
1960-luku	Eila ja Teuvo Timonen, 11/2004	Lämpöhuone rakennettu

8. AITTA

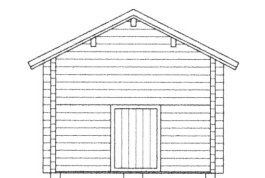

Uusi otsallinen pikkuaitta on rakennettu vuonna 1996 oman tilan puista. Rakentaja on Teuvo Timonen. Rakennus on peruskivillä, joiden alla on valetut anturat. Runko on sahattua hirttä ja rakennuksessa on haapapärekkate. Rakennuksessa on käytetty vanhan, puretun maituhuoneen ikkuna.

MITTAKAAVA 1:200

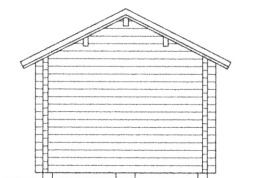
POHJAPIIRUSTUS

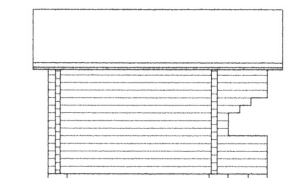
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

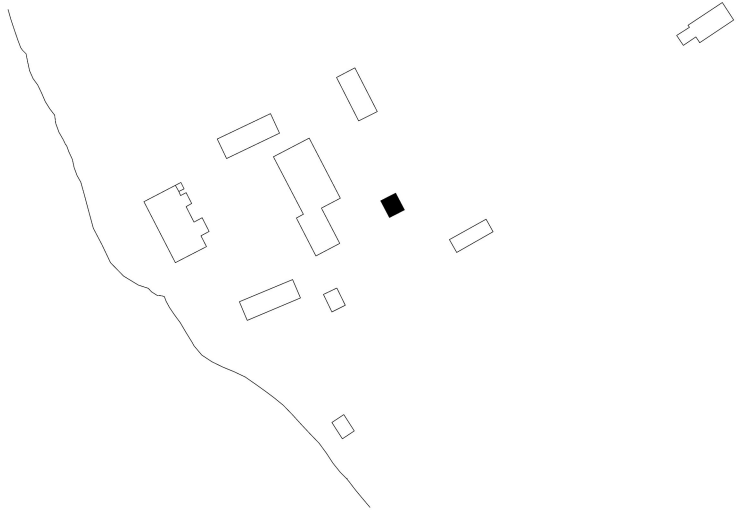
JULKISIVU KAAKKOON

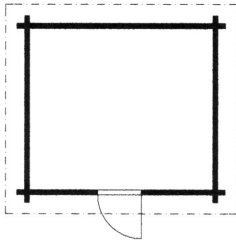
JULKISIVU KOILLISEEN

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1995, rakentanut Teuvo Timonen
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		nukkuma-aitta
perustus	valettu antura + nurkkakivet	
runko	sahattu pelkkahirsi	
julkisivu	hirsi	
kate	haapapäre	
ikkunat		
ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: harmaa päre	
	seinät: maalaamaton puu	
	nurkat, listat, vuoril.: maalaamaton puu	
	ovet: punaruskea kuultomaali	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ

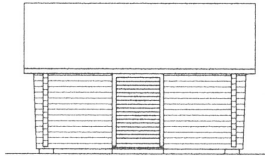
9. PUUVAJA

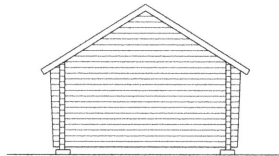
Perinteisen niittyladon malliin tehty uusi puuvaja on rakennettu 1990-luvulla oman tilan puutavarasta. Ladon katteena on tervattu uralauta.

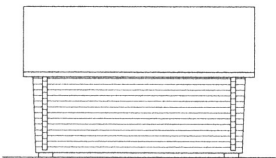
POHJAPIIRUSTUS

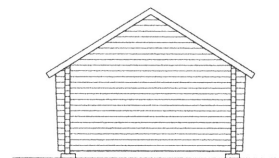
JULKISIVU LOUNAASEEN

JULKISIVU LUOTEeseen

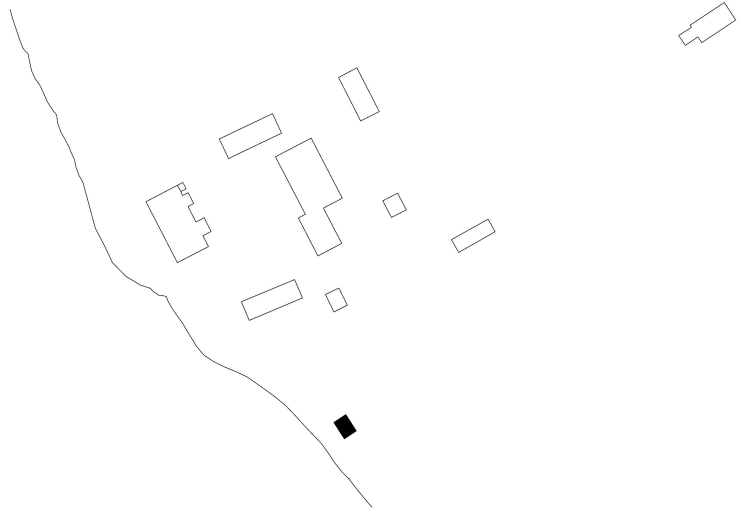
JULKISIVU KOILLISEEN

JULKISIVU KAAKKOON

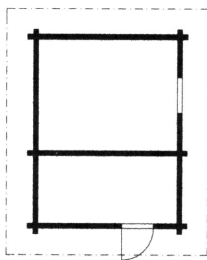
KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		puuvaja
perustus	valettu antura + nurkkakivet	
runko	pyöreä hirsi, koirankaulasalvokset	
julkisivu	hirsi	
kate	uralauta + terva	
ikkunat		
ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: harmaa lauta	
	seinät: maalaamaton hirsi	
	nurkat, listat, vuoril.: maalaamaton puu	
	ovet: maalaamaton puu	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ

10. SAVUSAUNA

Rakennuksen on tehnyt Oulun metsäoppilaitoksen hirsikurssi vuonna 1995. Uusi savusauna rakennettiin metriä ylemmäksi kuin entinen paikalla sijainnut savusauna, joka jouduttiin purkamaan rantojen kiveyksen yhteydessä. Savusaunassa on betonianturat ja näiden päällä nurkissa luonnonkivet. Katteena on tervattu uralauta. Rakennus on osin kesken, mm. kiuasta ei ole tehty.

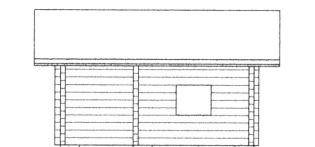
MITTAKAAVA 1:200

POHJAPIIRUSTUS

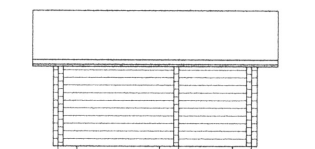
JULKISIVU LUOTEESEEN

JULKISIVU LOUNAASEEN

JULKISIVU KAAKKOON

JULKISIVU KOILLISEEN

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		1995
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö		savusauna (kiuas puuttuu vielä)
perustus	valettu antura + nurkkakivet	
runko	veistetty pelkkahirsi	
julkisivu	hirsi	
kate	uralauta + terva	
ikkunat		
ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: harmaa lauta	
	seinät: maalaamaton puu	
	nurkat, listat, vuoril.: maalaamaton puu	
	ovet: maalaamaton puu	
erityispiirteet		
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ

11. PUNAINEN LATO

Peltojen keskellä sijaitseva harjakattoinen, rankorakenteinen lato on 1900-luvulta. Rakennus on punamullattu ja siinä on huopakate.

KOHDE	INVENTOINTI 11/2004	HAASTATTELU, ET&TT 11/2004
valm. aika + suunn.		
omistaja		Eila ja Teuvo Timonen
käyttö	sisällä rysky ja heinäseipäät	
perustus	kivillä	
runko	rankorakenne	
julkisivu	lomalauta	
kate	huopa, alla päre	
ikkunat		
ovet	puu-umpiovi	
väritys	katto: harmaa huopa	
	seinät: punamulta	
	nurkat, listat, vuoril.: valkoinen	
	ovet: punamulta	
erityispiirteet	sisällä rysky	
AJANKOHTA	LÄHDE	SISÄLTÖ

2004 TIEDOSSA OLEVAT PURETUT RAKENNUKSET

12. MAITOHUONE

Maitohuone sijaitsi päärakennuksen ja kellarin välissä lähellä rantaa. Rakennus purettiin 1996 joen pengertöiden vuoksi. Se toimi alkuperäisessä tarkoituksessaan vuoteen 1958. Maidon säilytystä varten oli betonikaukalo, johon sankoilla nostettiin joesta vettä. Maitohuoneen vieressä oli sahanpuruilla täytetty aitaus, jossa säilytettiin koko kesäajan talvella joesta nostettuja jääkuutioita. Jäillä pidettiin maidon säilytyslämpötila sopivana. Maitohuone oli kivi-perusteinen, rankorakenteinen, harjakattoinen ja siinä oli risti-ikkuna. Lautavuoraus oli punamullattu.

13. MAAKELLARI

Maakellari sijaitsi päärakennuksen eteläpäädyssä, lähellä rantaa. Se purettiin 1950-luvun lopulla ja sijaintipaikka jäi Merikosken rakentamisen jälkeen veden alle. Päärakennuksen pohjoispäähän tehtiin uusi kellari tässä yhteydessä, jota energialaitos korjasi ranta- ja sala-ojitustöiden yhteydessä talon alla olleen kellarin. Kellarissa on ollut jatkuva vesiongelmia.

14. PAJA

Paja sijaitsi neliömäisen pihapiirin ulkopuolella, savusaunan kanssa lähekkäin. Rakennus purettiin vuonna 1977. Se oli rankorakenteinen ja lomalaudoitettu. Pajan rautoja löytyy pellostä aina kynnettäessä.

15. LUUVANRIIHI ELI PUIMALA

Isokokoinen puimahuone sijaitsi Sangintien varressa ja sen sijainti näkyy Oulujoen kunnan vuosina 1938-39 laaditussa rakennussuunnitelmakartassa. Rakennuksessa oli isot tilat puimakoneelle, oljille ja ruumenille. Se purettiin 1970-luvulla.

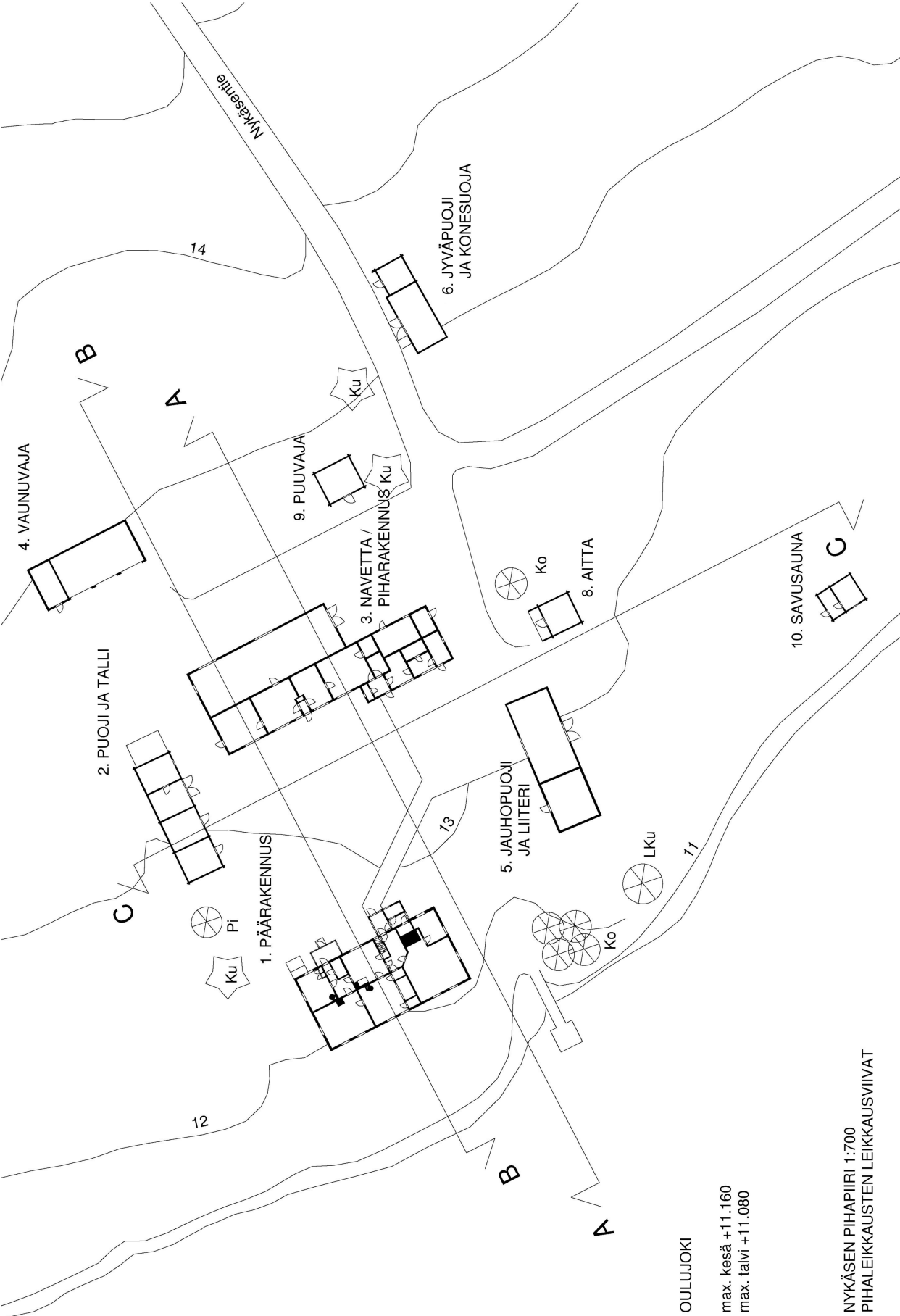
16. HARMAJALATO

Harmaa hirsirakenteinen ja pärekattoinen niittylato purettiin vuonna 1982 pellon salaojituksen yhteydessä.

17. KUJANVARSILATO

Harmaa hirsirakenteinen ja pärekattoinen niittylato purettiin vuonna 1985 pellon salaojituksen yhteydessä.

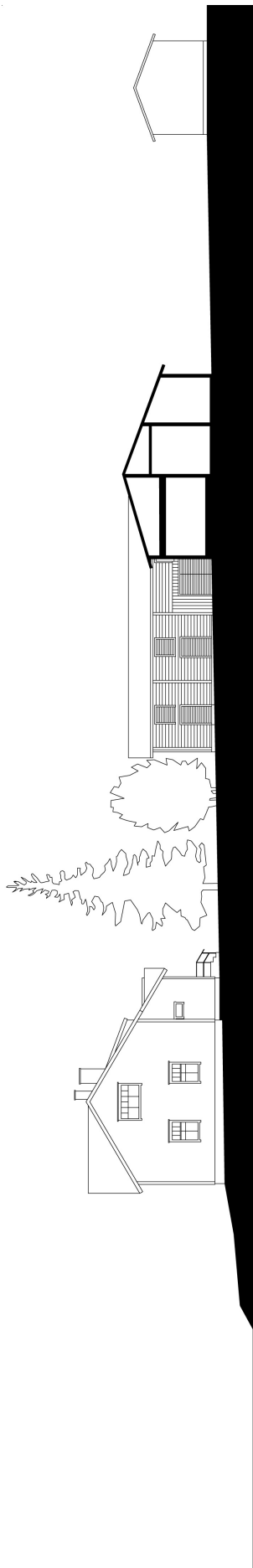
Mainittujen lisäksi on Eila Timosen mukaan Nykäsentien varressa kujanvarsiladon ja päätien välissä ollut päreladoksi tai pikkuladoksi kutsuttu lato ja Nykäsentien alussa päätien suunasta katsottuna oikealla on ollut maitolava.

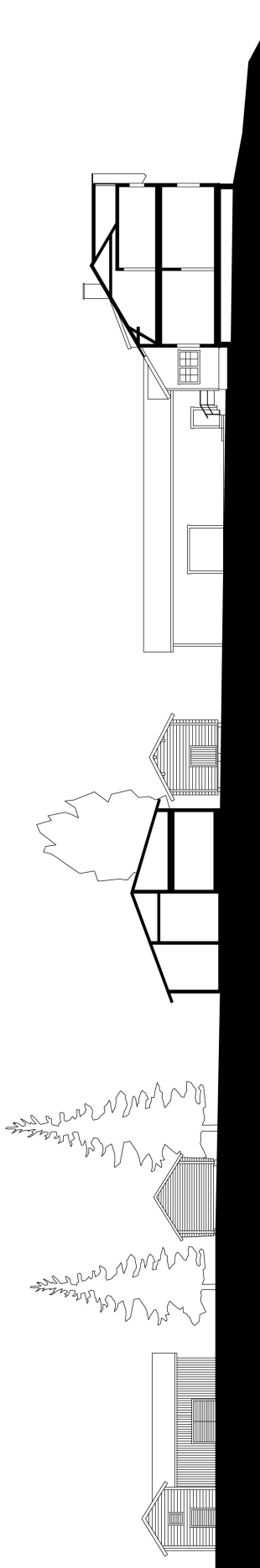
OULUJOKI

max. kesä +11.160
max. talvi +11.080

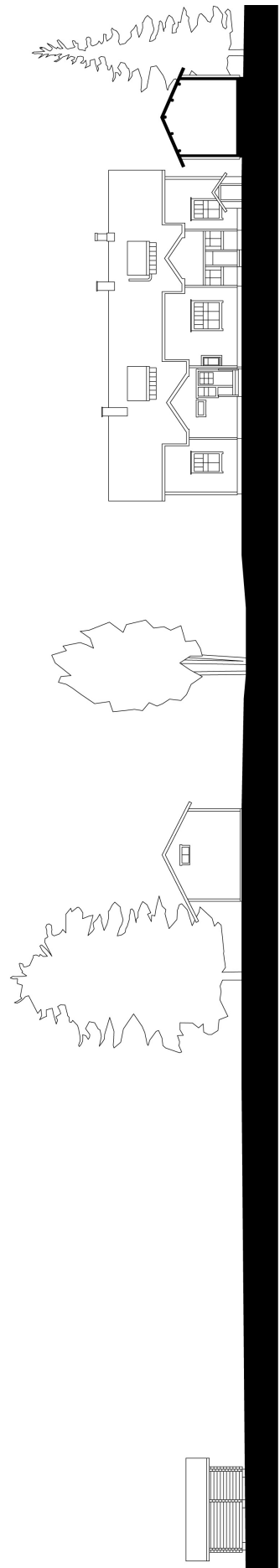
NYKÄSEN PIHAPIIRI 1:700
PIHALEIKKAUSTEN LEIKKAUSVIIVAT

LEIKKAUS A - A 1:400

LEIKKAUS B - B 1:400

LEIKKAUS C - C 1:400

Tila maisemassa ja lähiympäristö

Selvitysalue sijaitsee kolme kilometriä Oulun keskustasta Oulujoen yläjuoksun suuntaan. Se on kaupunkia lähin viljelyskäytössä oleva peltoaukea. Maatalouskulttuurin aikaiseen maiseman rakenteeseen kuuluivat viljeltyt pellot joen kummallakin puolella. Peltaja rajasivat korkeammalle nousevat metsäiset kangasmaat. Asutus sijoittui tämän rajan tuntumaan. Asutusta yhdistivät raja-alueella kulkevat joen suuntaiset maantiet. Kantatilojen rakennusryhmät sijaitsivat yleensä viljelysten ympäröiminä jokivarressa muodostaen rannansuuntaista harvaa "helminauhaa". Kirkkokankaalla ja Nykäsenrannassa tämä vanha rakenne on tallella.

Maiseman dominantti on Oulujoen kirkko vuodelta 1908. Sekä Nykäsen tila että vuonna 1899 rakennettu pappila ovat helmiä edellä kuvatussa nauhassa.

Kuva 18. Nykäsentie joen suuntaan, vasen puoli.

Kuva 19. Näkymä Sangintieltä kohti Nykäsen tilaa.

Kuva 20. Nykäsen tila vastarannalta.

Kuva 21. Nykäsentie joen suuntaan, oikea puoli.

Kuva 22. Sangintien reuna ja Nykäsen peltoaukea.

Inventointi- ja suojelutilanne

Oulunsuussa sijaitseva Nykäsen tila on Oulujoen kunnan aikainen kantatila numero 17. Alue on liitetty Oulun kaupunkiin vuonna 1965.²³

Oulun rakennuskannan inventointeja maankäytön suunnittelun pohjaksi on laadittu 1970-luvulta lähtien. Nykyisin tuorein, voimassa oleva koko kaupungin rakennuskannan kattava rakennuskannan kohdeinventointi on vuodelta 1993 oleva Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliiton laatima inventointi Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet.

Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, 1986

Vuodelta 1986 on Oulun kaupungin toimesta laadittu inventointi ”Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet”. Inventoinnin johdantoluvussa on voimakkaasti korostettu Oulujokivarren maisemallisia ja kulttuurisia arvoja. Oulujokivarsi on aluekohde numero 19. Parikymmentä pihapiiriä on esitelty myös erilliskohteena. Näissä Nykänen ei ole mukana.²⁴

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, 1993

Inventointi pohjautuu Oulujokivarren osalta pitkälti vuoden 1986 inventointiin. Oulujokivarsi on aluekohteena numero 75. Kohteella on maisemakokonaisuus (MK), miljöökohde (M) ja sen luetteloinnille on sekä historialliset (H), että rakennushistorialliset (R) perusteet. Erityispiirteinä on mainittu, että kyseessä on laaja maisemakokonaisuus, jonka pääelementtejä ovat Oulujoki, sen rantojen viljelysaluut niitä rajaavine metsänreunoineen sekä pääosin maatalouteen liittyvistä rakennuksista koostuva rakennuskanta. Nykäsen tila sisältyy aluekohteeseen, mutta erilliskohteena sitä ei ole mainittu.²⁵

Rakennettu Kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, 1993

Museoviraston ja Ympäristöministeriön yhteisesti laatima valtakunnan tason inventointi pohjautuu Oulun läänin osalta Seutukaavaliiton vuoden 1993 inventointiin. Oulujokivarren maisemakokonaisuus, johon Nykäsen tilakin sisältyy, on valtakunnallisesti arvokas aluekohde numero 64.²⁶

Arvokkaita alueita Oulussa, osa II, 2001

Oulun kaupungin suunnittelupalvelut laati vuosina 1999-2001 Oulun kaupungin alueella alueinventoinnin yleiskaavatyön pohjaksi. Työn pohjaksi on määritelty omat arviointikriteerit. Nykäsen tila sisältyy oleellisena osan kohteeseen ”Oulujoen kirkko ja ympäristö”. Aluerajaus käsittää Oulujoen kirkon ympäristön, hautausmaan, koulun alueen, Oulujoen pappilan ja Nykäsen tilan ympäröivine peltoineen. Nykäsen pihapiiri ja ympäröivät pellot on mainittu erikseen. Alueen arvioinnin osalta avainsanoiksi on määritelty kerroksisuus, harvinaisuus/ erikoisuus, intensiteetti.²⁷

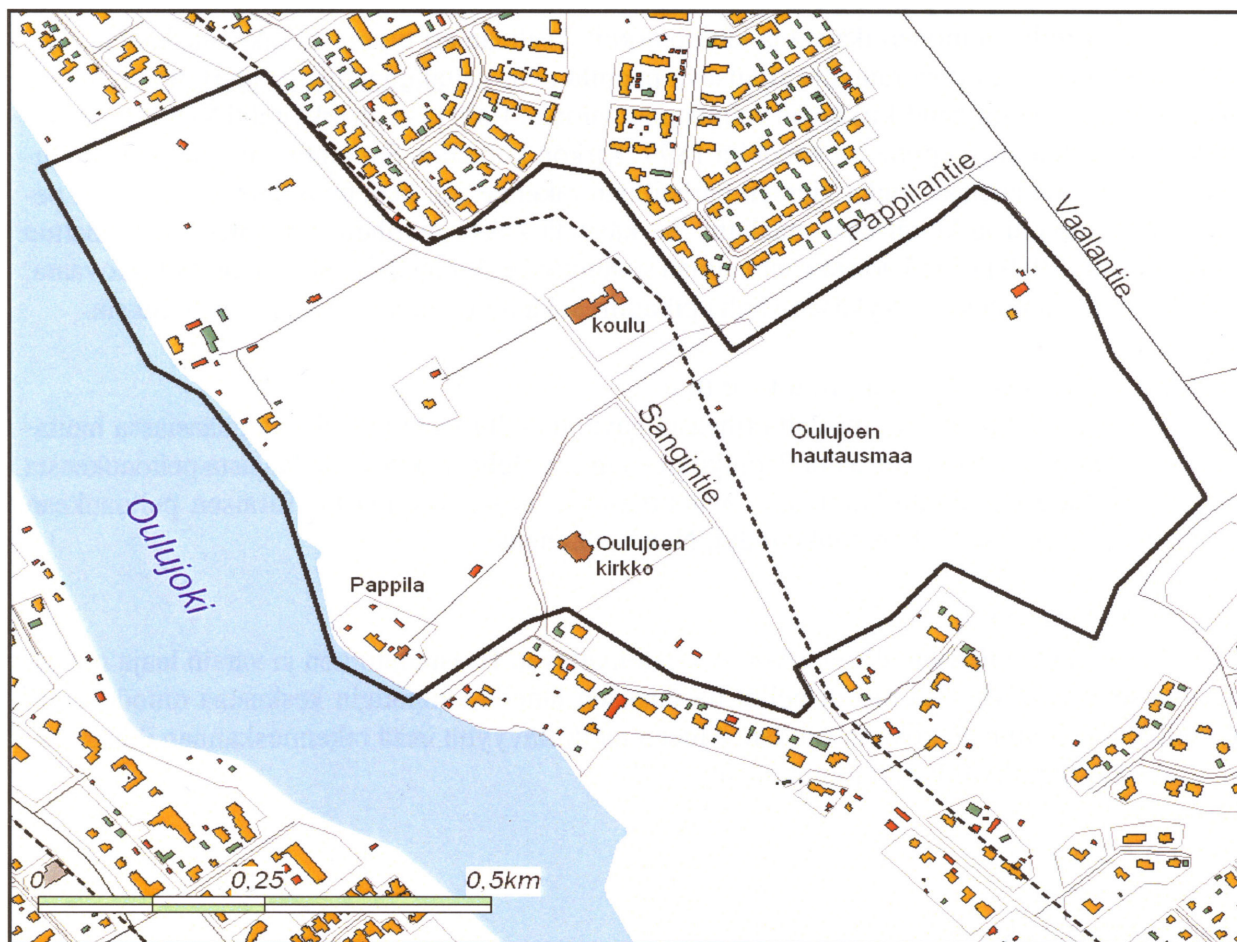
²³ Antero Tervonen, *Oulujokisten sata vuotta*, Painotalo Suomenmaa, Oulu, 1999, s. 40–45.

²⁴ *Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet*, Oulun kaupunki, Arkkitehtitoimisto Huusko & Teppo, Kalevan kirjapaino, Oulu, 1986, s. 6, 27.

²⁵ *Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1*, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, OY Liitto, 1993, s.28, 29, 75.

²⁶ *Rakennettu Kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt*, Museovirasto, ympäristöministeriö, Helsinki, 1993, s.247, 255.

²⁷ *Arvokkaita alueita Oulussa, osa II*, Oulun kaupunki, 2001, s.3, 39–42.

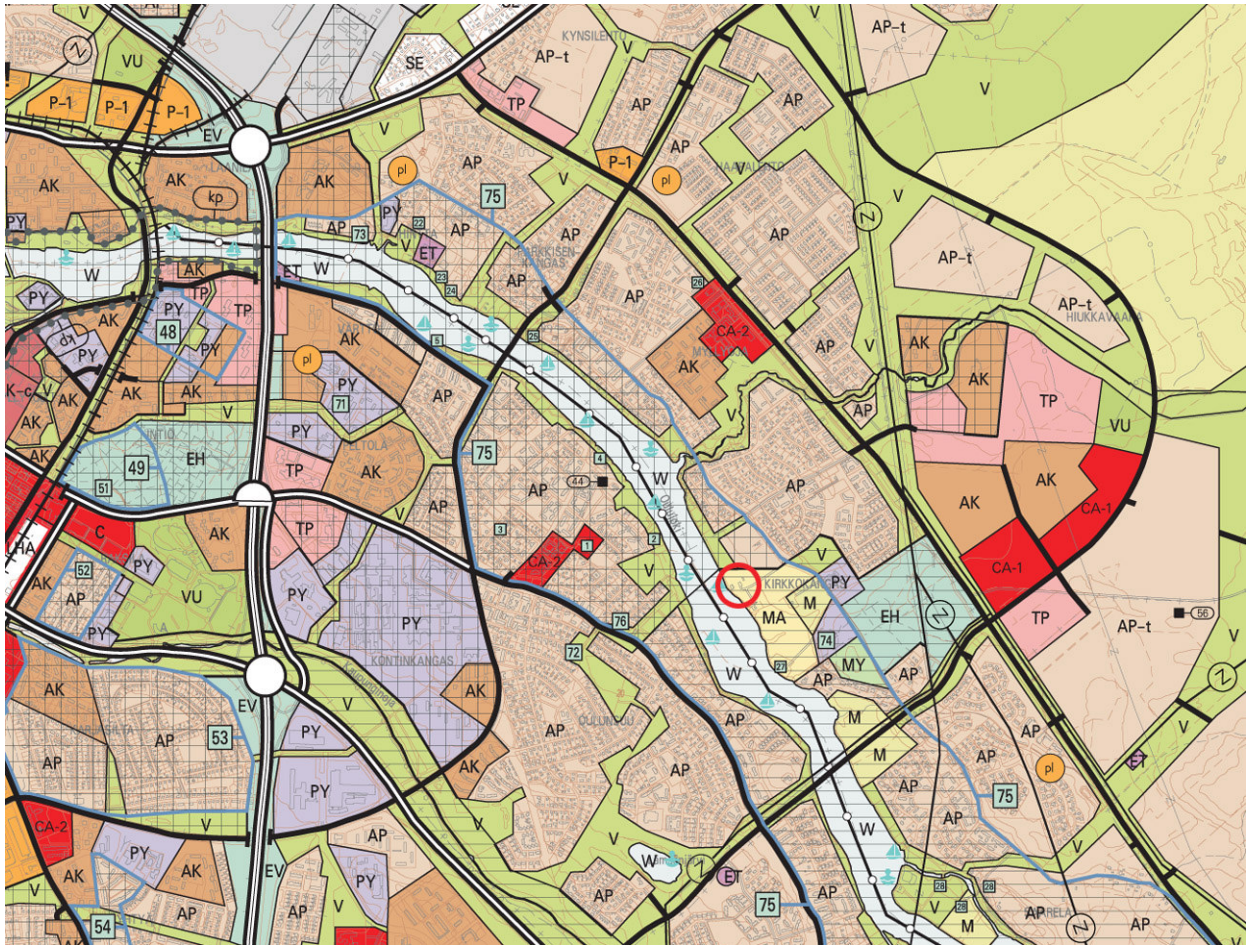

Kuva 23. Oulun arvokkaat alueet II, Oulun kaupunki, suunnittelupalvelut, kartta sivulta 39.

Oulun Yleiskaava 2020

Oulun kaupungin yleiskaava hyväksyttiin Oulun kaupunginvaltuustossa 26.1.2004. Yleiskaava ohjaa yksityiskohtaisempaa maankäytön suunnittelua. Yleiskaavassa on esitetty muun muassa alueiden maankäyttö, arvokkaat alueet (vuoden 2001 selvityksen pohjalta), valtakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennussuojelukohteet (vuoden 1993 inventointien pohjalta) Maankäytön osalta Nykäsen tilan kohdalla on merkintä MA, maisemallisesti arvokas peltoalue.²⁸

²⁸ Oulun kaupungin yleiskaavoitus, www.oulu.ouka.fi/yleiskaavoitus

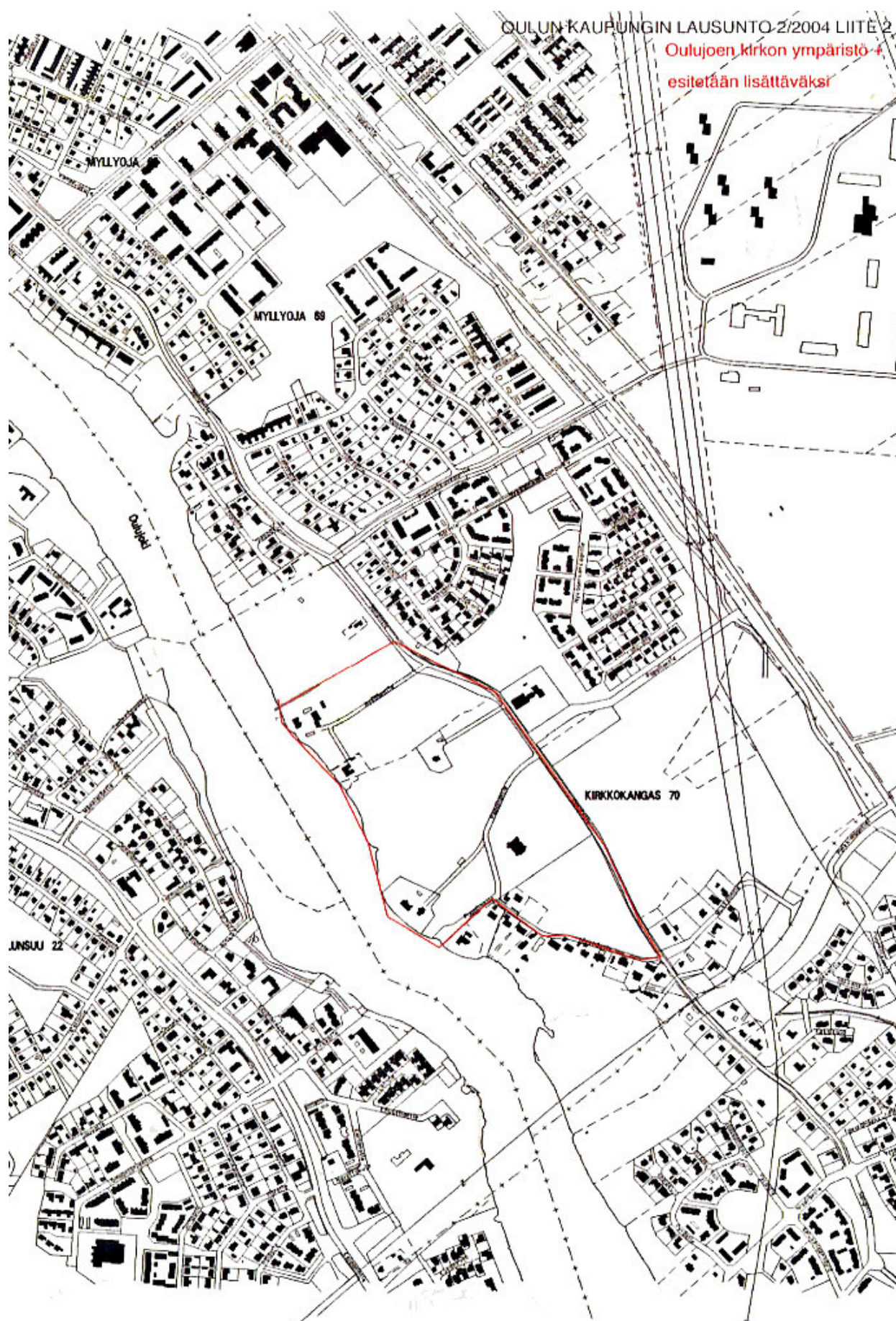

Kuva 24. Ote Oulun kaupungin yleiskaavasta 2020. Nykäsen tilakeskus on merkitty karttaan punaisella renkaalla.

VAT / Valtakunnalliset alueiden käytön tavoitteet, 2003-2004-11-27

Oulun kaupunki sai 2003 vuoden lopulla lausunnolle uuden ohjelman rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnan tason kohteista. Tällä ohjelmalla tulitaisiin korvaamaan, mikäli se tullaan hyväksymään, vuoden 1993 valtakunnallinen inventointi, Rakennettu kulttuuriympäristö. Yksittäisten kohteiden sijaan uudessa inventoinnissa painottuvat aluekohteet. Oulujokivarren aluekohde on museoviraston laatimasta ohjelmasta poistettu, koska sen on katsottu kuuluvan maisemakohteisiin. Oulun kaupunki piti poistamista perusteettomana ja esitti lausunnossaan Oulujoen kirkon ympäristön palauttamista ohjelmaan. Nykäsen tila ja lähinnä oleva peltoalue kuuluu osana rajaukseen.²⁹

²⁹ Oulun kaupunginhallituksen päätös 26.4.2004, § 271, www.oulu.ouka.fi/kaupunginhallitus.

Kuva 25. VAT-kartta, ote Oulun kaupungin lausunnosta.

Kuva 26. Nykäsen tilakeskus Oulujoen vastakkaiselta rannalta kuvattuna marras-
kuussa 2004.

Osa II

NYKÄSEN TILAN SÄILYNEISYYS JA ARVOTTAMINEN

Säilyneisyyskriteerit

Nykäsen tilan rakennuskannan osalta on määritelty kunkin rakennuksen säilyneisyys arkkitehtonisin (A), historiallisin (H) ja maisemallisin (M) perustein. Lisäksi on tarkasteltu koko pihapiirin säilyneisyyttä ja sen merkitystä paikallisesti ja alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Säilyneisyyden osalta rakennukset on jaettu neljään luokkaan 1, 2, 3 ja U joista kriteerit on määritelty eri ominaisuuksien mukaan seuraavasti:

Arkkitehtuuri

- A 1 - Arkkitehtonisesti korkeatasoinen rakennus, joka edustaa hyvin aikakautensa rakentamisen ominaispiirteitä ja on säilyttänyt ne hyvin
- A 2 - Arkkitehtonisesti tavanomainen rakennus, joka on kokenut muutoksia, mutta säilynyt suhteiltaan ja hahmoltaan ehjänä
- A 3 – Arkkitehtonisesti merkityksetön rakennus
- A U – Uusi rakennus jonka säilyneisyyttä ei voida arvioida

Historia

- H 1 – Historiallisesti merkittävä rakennus, joka vaiheet ovat hyvin luettavissa ja se on säilynyt alkuperäisessä tai sen kaltaisessa käytössä
- H 2 – Tehty rakenteellisia muutoksia ja muutettu käyttötarkoitusta
- H 3 – Rakennusta muutettu niin, että sen luonne ja kerrostuneisuus hävinnyt
- H U – Uusi rakennus

Maisema

- M 1 – Rakennus säilyttänyt merkittävän asemansa maisemallisesti ja osana pihapiiriä ja maisemaa
- M 2 – Rakennuksen merkitys maisemallisesti on vähäinen ja korvattavissa
- M 3 – Maisemallisesti merkityksetön rakennus
- M U – Uusi rakennus

Arvottamiskriteerit

Arvottamisen osalta rakennukset on jaettu neljään luokkaan 1, 2, 3 ja U joista kriteerit on määritelty eri ominaisuuksien mukaan seuraavasti:

Arkkitehtuuri

- A 1 - Arkkitehtonisesti korkeatasoinen rakennus, jonka ominaispiirteiden säilyttäminen on turvattava
- A 2 - Arkkitehtonisesti tavanomainen rakennus, joka kestää toiminnan vaatimia muutoksia
- A 3 – Arkkitehtonisesti merkityksetön rakennus joka voidaan korvata uudella
- A U + – Uusi rakennus, joka on toteutukseltaan korkeatasoinen ja muodostaa positiivisen uuden kerrostuman rakennuskannassa
- A U – Uusi tavanomainen piharakennus

Historia

- H 1 – Historiallisesti merkittävä rakennus, joka liittyy oleellisesti tilan vaiheisiin ja hyvin säilynyt
- H 2 – Muutosten myötä rakennuksen historiallinen todistusvoima heikentynyt
- H 3 – Rakennuksella ei historiallista merkitystä
- H U – Uusi rakennus jonka historiallista arvoa ei voida määritellä

Maisema

- M 1 – Erittäin merkittävä rakennus maisemallisesti ja osana pihapiiriä ja maisemaa
- M 2 – Rakennuksen merkitys maisemallisesti on muutosten johdosta vähentynyt
- M 3 – Maisemallisesti merkityksetön rakennus
- M U + – Uusi rakennus, joka noudattaa pihapiirin alkuperäistä rakennetta sekä hierarkiaa ja jatkaa sen kerroksellisuutta positiivisella tavalla
- M U – Uusi rakennus jolla ei ole erityistä maisemallista merkitystä

Rakennuskohtainen säilyneisyys ja arvottaminen

Oheisessa taulukossa on rakennuskohtainen arvottaminen, joka perustuu sen säilyneisyyden määrittelyyn sekä merkitykseen ympäristössä. Arvottamislukitus muodostaa koodit, jonka perusteella kutakin rakennusta voi tarkastella itsessään ja osana ympäristöä. Siis esimerkiksi A1-luokan rakennus täyttää sekä säilyneisyyden, että arvottamisen osalta 1-luokan kriteerit. Lisäksi on esitetty kunkin rakennuksen kohdalla lyhyt perustelu.

1	Päärakennus - säilyttänyt alkuperäisen asunsa kohtuullisen hyvin, huonejako alkuperäinen, pirtti alkuperäisessä asussa - kuistin muutos heikentänyt rakennuksen arvoa, samoin ulkopuoliset materiaaliuutokset	A1	H1	M1
2	Puoji ja talli - arvokas pihapiirin rakennus, joskin heikohko kunto ja ulkopuoliset materiaaliuutokset heikentävät rakennuksen arvoa	A2	H2	M1
3	Navetta / piharakennus - uusi rakennus joka hahmoltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopeutuu hyvin vanhaan pihapiiriin	AU +	H U	MU +
4	Vaunuvaja - uusi rakennus joka hahmoltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopeutuu hyvin vanhaan pihapiiriin	AU +	HU	MU +
5	Jauhpuoji ja liiteri - rajaa pihapiiriä ja pitää sisällään kohtuullisen hyvin säilyneen vanhan aitan	A2	H2	M1
6	Jyväpuoji ja konesusoja - rajaa pihalle johtavaa kujaa, osa pihapiirin historiallista rakennuskantaa	A2	H2	M1
7	Riihi ja riihilato - rajaa pihalle johtavaa kujaa, osa pihapiirin historiallista rakennuskantaa	A2	H2	M1
8	Aitta - uusi rakennus joka hahmoltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopeutuu hyvin vanhaan pihapiiriin	AU +	HU	MU +
9	Puuvaja - uusi rakennus joka hahmoltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopeutuu hyvin vanhaan pihapiiriin	AU +	HU	MU +
10	Savusauna - uusi rakennus joka hahmoltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopeutuu hyvin vanhaan pihapiiriin	AU +	HU	MU +
11	Punainen lato - rajaa maisematilaa, osa pihapiirin historiallista rakennuskantaa	A2	H2	M1

Ympäristölliset arvot

Oulujoen kirkon ympäristö on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema, joka käsittää sekä miljöön että rakennuskannan. Sen elementtejä ovat joki, jokilaakson pellot, avoimet näkymät, avointa maisematilaa reunustavat metsät ja rakentamisen perinteinen suhde maisemaan. Erityisinä arvokohteina on rakennetun ympäristön kohteet: Oulujoen kirkko, Oulujoen pappila, Oulujoen koulu ja Nykäsen tilan pihapiiri. Rakennukset parhaimmillaan muodostavat maisemaa rikastuttavia elementtejä ja dominantteja, erityisesti Oulujoen kirkko, joka kohoaa ympäröivän metsänreunan takaa.

Nykäsen tilan avoimet kotipellot ja pihapiiri muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden muuten jo täysin uudelleen rakentuneessa jokivarressa. Yhdessä taustalta nousevan Oulujoen kirkon tornin kanssa ne symboloivat voimakkaasti Oulun kaupungin kehitysvaiheita ja suhdetta ympäröivään luontoon. Kyseessä on viimeinen avoin peltomaisema ja siihen kiinteästi liittyvä toimivan maatalan pihapiiri Oulun kaupungin taajama-alueella. Nykäsen tilaa ympäröivä maisematila on läheisestä uudisrakentamisesta huolimatta vielä hyvin ehjä ja lähinnä oleva Nykäsenkankaankin rakennuskanta muodostaa selkeän metsäisen taustan peltoaukealle. Oulujoen takana oleva uudisrakentaminen on muuttanut ympäristöä voimakkaasti ja se tulee hyvin lähelle Oulujoen rantaa. Myös joelta nähtynä Nykäsen tilan avoin maisematila on merkittävä ja avaa näkymiä laajalle. Maatalan pihapiirin rakennuskanta muotoutuu sekä ympäristön, tarpeiden ja vallitsevien kauneushanteiden pohjalta. Kaikilla maatalan rakennuksilla on selkeä toiminnallinen funktio. Nykäsen tilan rakennuskanta on säilyttänyt hyvin ominaispiirteensä ja rakeisuutensa ja ilmentää hyvin positiivisella tavalla maatalan pihapiirissä tapahtuneita muutoksia ja kerroksellisuutta.

Kuva 27. Tuore ilmakeku Oulujoelta, kuvattuna länteen päin. Lähinnä kuvassa Oulujoen kirkko ja rannassa sijaitseva pappila, kauempana Nykäsen tila. Kuva: Oulun kaupunki.

Yhteenveto ja toimenpide-ehdotus

Oulujokivarren historiallisen kerrostuneisuuden, maisemallisten arvojen ja Oulujoen kirkon ympäristön arvojen turvaamisen kannalta Nykäsen tilan tulevaisuuden suunnitelmilla on oleellinen merkitys. Tilan kotipeltojen kaavoitus asuntorakentamista varten on haasteellinen tehtävä. Esitämme suunnittelussa huomioonotettavaksi seuraavia seikkoja:

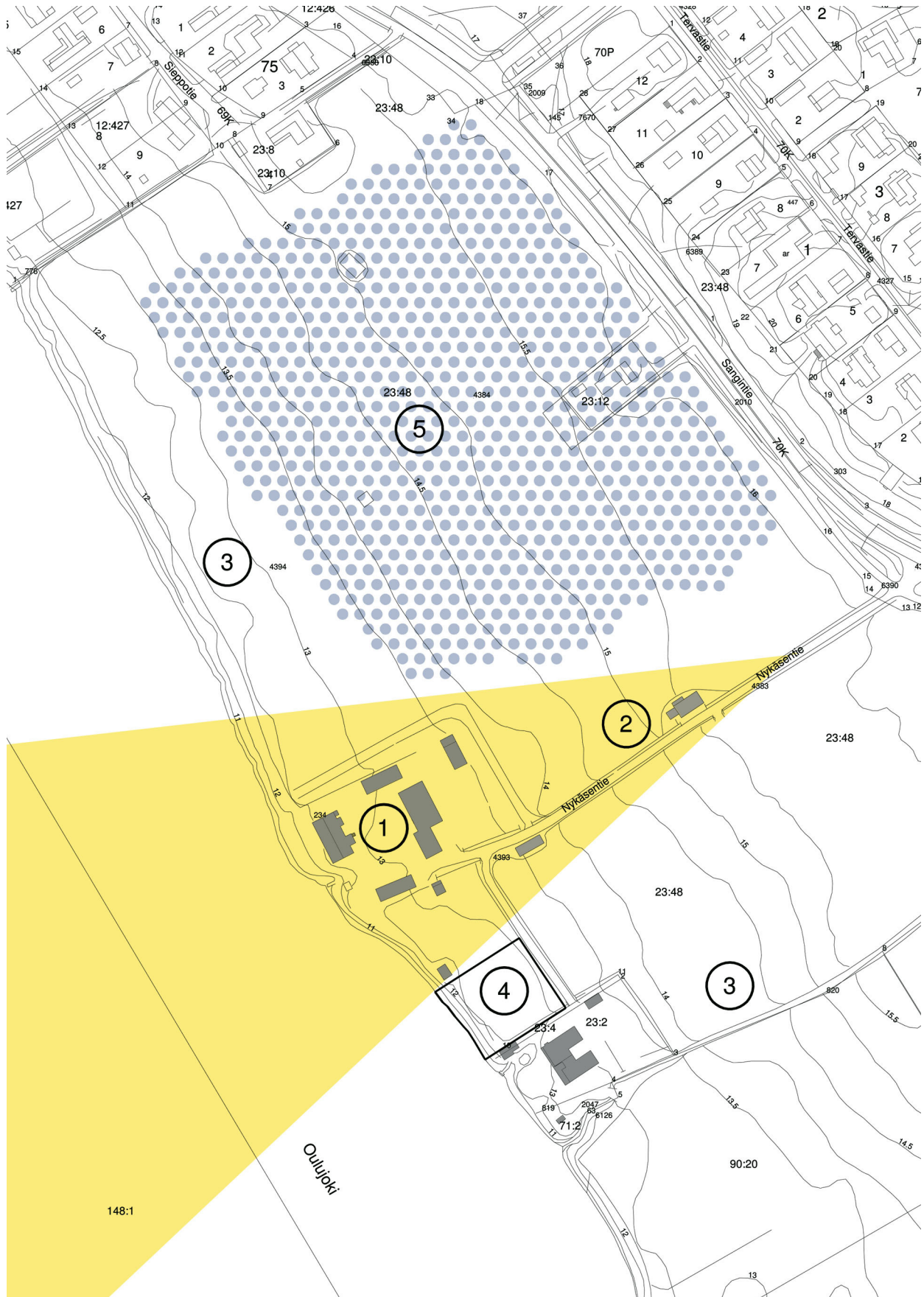
1. Nykäsen tilan pihapiirin ja rakennuskannan säilyminen nykytilassaan tulee turvata, huomioiden rakennusten arvotus. Rakennuksina erityisiä arvoja on päärakennuksella ja puojirakennuksella. Rakennuksia tulee voida kunnostaa niiden arvot säilyttäen tai niitä elvyttää. Pihapiiriä voidaan täydentää pienehköillä piharakennuksilla, jotka voidaan sijoittaa pääosin purettujen rakennusten paikoille.

2. Maisematilan muutoksen tulee säilyttää kohteen tärkeimmät arvot. Sangintien suunnasta tulee säilyttää vapaa näkymäsektori Nykäsentien varressa. Myös Oulujoen kirkon puoleisen pellon avoimuus tulee säilyttää. Nykäsen tilan pihapiiri tarvitsee avoimen maisematilan ympärilleen hahmottuakseen rakennetun ympäristön keskellä. Tätä näkymää ei pidä häiritä esim. kevyenliikenteen väylän edellyttämällä varusteilla ja kalusteilla. Rakennetun ja rakentamattoman alueen rajan tulee olla havaittava.

3. Jokivarsi pidetään avoimena. Nykäsen ja Turusen tilojen välille raivataan maisema-aukko Irjalan tontille laskevan puron varressa siten, että Irjalan tontti muodostaa oman saarekkeensa.

4. Jokivarteen Nykäsen tilakeskuksen ja olemassa olevan asuinrakennuksen väliin voidaan sijoittaa matalahko uusi asuinrakennus niin, että avoin tila jää tilakeskuksen ja uuden asuinrakennuksen väliin. Uutta savusaunaa voidaan tarvittaessa siirtää hieman lähemmäs pihapiiriä.

5. Uudisrakentaminen sijoitetaan alueelle joka rajautuu Sangintiehen ja olemassa olevaan rakennuskantaan pohjoisesta, niin, että Puntarinkankaan jatkeena yhteys rantaan säilyy. Eteläpuolella uudisrakentaminen rajautuu Nykäsentien suuntaisesti, jättäen Sangintien ja tilakeskuksen välisen peltoalueen avoimeksi, samoin rantakaistale tilakeskuksen leveydeltä jätetään vapaaksi. Uudisrakentaminen noudattaa rakeisuudeltaan pihapiirin rakennusten volyymia ja rakennusmassat ovat hahmoltaan selkeitä. Materiaalivalinnoissa noudatetaan yhteneväistä ja harmonista materiaalivalintaa. Alue pyritään toteuttamaan tiiviinä, selkeästi rajautuvana kokonaisuutena, joka muodostaa mielenkiintoisen tilallisen kokemuksen.

Kuva 28. Yhteenvedo ja toimenpide-ehdotus, kaavio.

Kuvat 29 ja 30. Nykäsen tila joenvarsimaisemassa.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Huurre, Matti; Vahtola, Jouko, 1991. *Oulujokilaakson historia, kivikaudelta vuoteen 1865*. Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulunsalon, Temmeksen, Tyrnävän, Utajärven ja Vaalan kunnat ja seurakunnat, Oulun kaupunki ja seurakunnat ja Oulujoki-seura ry, Oulu.

Tervonen, Antero, 1999. *Oulujokisten sata vuotta, Entisen Oulujoen maalaiskunnan/ Oulujoen kunnan historia 1865–1964*. Oulujoki-seura ry, Oulun kaupunki ja seurakunnat. Oulu

Rakennettu kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, 1993. Ympäristöministeriö, museovirasto. Helsinki.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1, 1993. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto. Oulu

Kolehmainen, Alfred; Laine Veijo, 1983. *Suomalainen aitta*. Otava, Keruu.

Kolehmainen, Alfred; Laine Veijo, 1979. *Suomalainen talonpoikaistalo*. Otava, Keruu.

Muut painetut lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa, osa II, 2001. Oulun kaupunki, Oulu.

Oulun kaupungin yleiskaava 2020, 2004. Oulun kaupunki, Oulu.

Painamattomat lähteet

Nykäsenranta, asemakaavoitukseen liittyvä ympäristöselvitys, 2002. Suunnittelukeskus Oy, Oulu.

Suvelasta Onnelaan, huvilaelämää Oulussa, 1993. Näyttelyesite, Pohjois-Pohjanmaan museo, Oulu.

Haastattelut

Eija ja Teuvo Timonen, Oulu, 11/2004

Martta Nikkilä, Oulu, 11/2004

Arkistolähteet

Oulun kaupungin tekninen keskus, OUKA

- Asemakaava
- Yleiskaava
- Karttoja
- Rakennuslupa-asiakirjoja

- Ilmavalokuvia

Oulun maakunta-arkisto, OMA

Pohjois-Pohjanmaan museo, PPM

Eila ja Teuvo Timosen kotiarkisto

